

תמצית הש"ס

הוריות ד' – זבחים כ:

לפרטים - 0527692282

כגון שהיה אחד מהם גר או ממזר או נתין או זקן שאינו ראוי לבנים פטורים.

אם הבי"ד והקהל שוגגים מביאים פר. ואם הבי"ד מזידיים דלא חשיב הוראה והציבור שוגגים מביאים כשבה ושעירה כמו יחיד שחטא. ואם בי"ד שוגגים והקהל מזידיים פטורים דמזיד לאו בר קרבן הוא.

חלוקה לשבטים בעשו על פי בי"ד

ה. שיטת ר"מ שאף בעשו כל השבטים, בי"ד מביאים על ידיהם פר והם פטורים. ובע"ז פר ושעיר (וכן להלן כל מקום שמביאים פר, מביאים בע"ז פר ושעיר).

לרשב"א (בשם ר"מ) שבעה שבטים מביאים פר, ואע"פ שאינם רוב ישראל, או ששה שהם רוב הקהל (דכתיב כי לכל העם בשגגה ומשמע שדווקא רובם חייבים, ומאיך כתיב "מעניני" דמשמע שגם מיעוט חייבים, ולכן מעיד את ה"מעניני" בז' שבטים שהם מיעוט הקהל).

שיטת ר"י שכל שבט מביא פר, בין בעשו על פיהם י"ב שבטים כולם מביאים, ובין בז' שבטים אותם ז' מביאים, ושאר השבטים מביאים ג"כ על ידם, אבל אם עשו ב' שבטים רק אותם שבטים מביאים פר לכל שבט. ומקור הדין של גרירה שגם השבטים שלא חטאו מביאים הוא מדכתיב "קהל" (ד' פעמים, ואחד מהם לדין זה, ועוד לומדים לחייב כל שבט, ושבי"ד עצמם שעשו פטורים, וששבט שעשה בהוראת בי"ד חייב).

שיטת ר"ש שכל שבט מביא פר, וכן פר נוסף לבי"ד, ואם עשו ז' שבטים מביאים ח' פרים (ולדעתו כתוב ג"פ קהל, א' לחייב על כל שבט, ועוד ב' קהל לגז"ש שגם הבי"ד חייבים להביא פר עם הקהל).

ואם הורה בי"ד של שבט ועשה אותו השבט על פיהם לר"י אותו השבט חייב, ולחכמים אין חייבים אלא בהוראה של בי"ד הגדול.

אם נודע לבי"ד שטעו אך לא נודע להם במה טעו פטורים. לרב ר"א מחייב בזה, כמו שמחייב מי שאכל חתיכה שהיא או חלב או נותר, ולרב אשי כאן מודה ר"א.

ה: הוראה תלויה בבי"ד ומעשה תלוי בקהל.

אין בי"ד חייבים אלא בדבר שאין הצדוקים מודים בו, אבל בדבר שהצדוקים מודים בו פטורים, דזיל קרי ביה רב הוא.

והא דתנן שאם הורו שאין שומרת יום כנגד יום חייבים, והרי כתיב "וספרה לה", היינו שהורו להתיר העראה ואמרו שאין איסור העראה אלא בנדה, ואב"א שהורו שאין זבה אלא כשראתה ביום.

והא דתנן שאם הורו שהמוציא מרשות לרשות פטור חייבים, והרי כתיב "לא תוציאו משא מבתיכם", איירי [שאמרו שהכנסה מותרת, ואב"א איירי] שאמרו שמושיט וזורק מותר.

והא דתנן שאם הורו שהמשתחוה לע"ז פטור חייבים, והרי כתיב "לא תשתחוה לאל אחר", איירי שהתירו השתחויה שלא כדרכה, ואב"א שהתירו השתחויה שאין בה פישוט ידים ורגלים.

בי"ד שהורו לבטל עבירה שלימה

אין מביאים פר העלם דבר אלא בהורו לבטל מקצת מהעבירה, אבל בהורו לבטל כל העבירה לא, דכתיב "ונעלם דבר" קרי ביה ונעלם מדבר ולא שתעקר המצוה כולה. לחזקיה לומדים "ועשו אחת מכל מצות ד'" ולא כל מצוות. ולרב אשי לומדים גז"ש "דבר דבר" מקן ממרא דכתיב ביה "מן הדבר".

ד: רב יוסף מסתפק מה הדין בהורו שאין איסור חרישה בשבת, אי חשיב שביטלו עבירה שלימה ופטורים, או כביטול מקצת וחייבים. ואין ראיה מנדה והוצאה והשתחויה, דאיכא למימר כדשנינן.

אם הורו שאין שבת בשנת השמיטה, חשיב כביטול מקצת, כיון שבשאר שנים מודים שיש שבת. וכמו שמצינו בדין נביא שנביא שנתנבא לעקור מצוה חייב מיתה, אבל אם ביטל מקצת פטור, ובע"ז אפי' אמר שרק היום מותר חייב, ומבואר דחשיב ביטול מקצת.

מקרים שלא נחשב הוראת בי"ד- אם אמר להם אחד טועים אתם פטורים. וכן אם לא היה עמהם מופלא של בי"ד פטורים, מפני שהיה להם ללמוד ולא למדו, (וכמו בדבר שהצדוקים מודים בו). וכן אם לא היו כולם ראויים להוראה

1: שבט לוי לא איקרו קהל דכתיב "ונתתיך לקהל עמים וכו' " ושבט לוי אין להם אחוזה בארץ, ואפרים ומנשה הם ב' שבטים לענין נחלה, וכן לענין דגלים כדי לחלוק כבוד לדגלים, וכן לענין הנשיאים כדי לחלוק כבוד לנשיאים.

חמש חטאות מתות- ולד חטאת, תמורת חטאת, חטאת שמתו בעליה, חטאת שנתכפרו בעליה, חטאת שעברה שנתה. ובציבור לא שייך ולד מפני שאין מפרישים נקבה לחטאת, וכן לא שייך תמורה שאין תמורה בציבור, ולא שייך מתה שאין ציבור מתים. ולענין נתכפרו בעליה ושעברה שנתה לא מצינו מה דינם בציבור, ואין ללמוד במה מצינו משאר הדינים שאינם בציבור לדינים אלו, דאין למדים אפשר משאי אפשר.

הורה כהן משיח:

דיני קרבן כהן משיח

פר כהן משיח- אין הכהן המשיח מביא פר אלא כשהורה שוגג ועשה שוגג, אבל אם ההוראה או העשייה היו במזיד פטור, שאינו חייב אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה, דדינו כהוראת בי"ד לציבור, ואמנם יש חילוק דאם הורו בי"ד מזיד ועשו שוגג דינם כיחידים שחטאו, אבל כהן משיח אם הורה מזיד ועשה שוגג פטור. גם היכא שהורה שוגג ושכח למה הורה כך ועשה ע"פ הוראתו חייב.

1: הגמ' מביאה ברייתא שלומדת את הדין הנ"ל מ"לאשמת העם" שדין הכהן המשיח כדין הציבור, דאי לאו קרא היה שייך ללמוד מנשיא שמביא חטאת אף אם שגג רק במעשה, דמשיח דומה לנשיא שמביא שעירה בעבודת כוכבים ומביא אשם ודאי.

משיח שהורה ועשו אחריו אינו חייב (ואין ללמוד מהוראת בי"ד לציבור) דכתיב "אשר חטא".

משיח אינו מביא אשם תלוי.

אם המשיח הורה ועשה לבדו חייב לבדו, אבל אם באותו זמן הורו בי"ד ועשו העם על פיהם, אף המשיח מתכפר עמהם, דכתיב "אשר חטא" דווקא בחטא לעצמו. דאי לאו קרא לא היינו לומדים הנשיא שמתכפר עם הציבור, דנשיא אף ביוה"כ מתכפר עם הציבור, משא"כ משיח.

ואיירי כשהמשיח והבי"ד מופלים, אבל אם אחד מהם אינו מופלא אין הוראתו כלום.

2: אביי רצה להעמיד שהוראת המשיח והבי"ד הם בב' מקומות וב' איסורים, ורבא דוחה שאין המקום גורם, אלא אפי' באותו מקום כיון שהם ב' איסורים הוי חטא בפני עצמו. חלב ועבודת כוכבים נחשבים ב' איסורים שהרי חלוקים בטעמים דמתרי קראי נפקי ובקרבנותיהם (הוא בפר והם מביאים פר ושעיר), וכ"ש עבודת כוכבים וחלב (שהם

שבט אחד שחטא אם עשה על פי בי"ד של אותו השבט רק אותו השבט חייב, ואם עשה בהוראת בי"ד הגדול לר"י כולם חייבים, ולר"ש בבי"ד של אותו השבט פטורים ובבי"ד הגדול אותו שבט חייב, ולדבריהם שבט אחד נקרא קהל, י"א מדכתיב "ויעמוד יהושפט בקהל יהודה וירושלים בבית ד' לפני החצר החדשה (שחידשו בה שטבול יום אסור להכנס למחנה לוי), והגמ' דוחה שבביהמ"ק היה גם שבט בנימין ורק ב' שבטים נקראים קהל, אלא מדכתיב "ונתתיך לקהל עמים" ורק בנימין נולד לו אח"כ (ואין הכונה שע"י בנימין יהיו השבטים קהל, שהרי גם קודם היו קהל).

1. מהם י"ב הקרבנות שהקריבו ישראל בשובם מהגולה-

כתיב "הבאים מהשבי בני הגולה הקריבו עולות לאלוקי ישראל פרים שנים עשר וכו' " ואף שהקריבו חטאת הכל דינו כעולה שאינה נאכלת (וכמו שמצינו בהא דכתיב "ופר שני בן בקר תקח לחטאת" שלא בא ללמד שיש ב' פרים דכבר כתיב "ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה" אלא בא ללמד שגם החטאת אינה נאכלת ללויים כעולה), וחטאות אלו הביאום ישראל על עבודת כוכבים שעבדו בימי צדקיהו.

הגמ' דנה למה הביאו י"ב חטאות - לר"י חטאו י"ב שבטים, או שחטאו ז' שבטים והשאר הביאו בגרירה: ולר"ש חטאו י"א שבטים ובי"ד ג"כ הביאו פר. ולר"מ שהציבור אינם מביאים פר צ"ל שחטאו י"ב פעמים.

ואע"פ שהחוטאים בע"ז כבר מתו, אין בציבור דין חטאת שמתו בעליה, משום שלומדים מדכתיב בעגלה ערופה "כפר לעמך ישראל וכו' אשר פדית" שמכפרת אף על יוצאי מצרים, מתוך שמכפרת על בני העיר. וגם בעולים מן הגולה היו עמהם מאלו שעבדו ע"ז כדכתיב "ורבים מהכהנים וכו' ", והיו הרוב דכתיב "ואין העם מכירים את קול תרועת השמחה לקול בכי העם".

ואע"פ שהיו מזיזים היתה הוראת שעה שיביאו פר (דאם לא היתה הוראת שעה איך הקריבו שם צ"ו אילים וע"ז כבשים).

מתי במת אחד מהם פטורים מקרבן- בברייתא מבואר שאם מת אחד מהציבור חייבים, אבל אם מת אחד מהבי"ד פטורים, והיינו כר"מ שהבי"ד הם המביאים את הפר, ולכן רק אם מת אחד מהם אינם מביאים, דהוי חטאת שמתו בעליה, אבל אם מת אחד מהציבור מביאים הבי"ד פר. ולדעת ר"ש שבי"ד מביאים עם הציבור, לדעת אביי בין במת אחד מהציבור מביאים, דאין בציבור דין מת אחד מן השותפין, אמנם גם אם מת אחד מהבי"ד מביאים, מפני שגם בשותפין הדין כך, וכמו שמצינו שפר ושעיר של יוה"כ שאבדו והביאו אחרים תחתיהם ונמצאו הראשונים שדינם לרעות (ולר"י ימותו), ופר של כהנים כחטאת השותפין. ורב יוסף סובר שהברייתא כר"ש ושאינו כהנים דדינם כקהל משום דאיקרי קהל, והגמ' אומרת ששבט לוי לא איקרו קהל ותלוי בגירסאות ברש"י אם נדחה תי' רב יוסף. ומסקנת הגמ' שלר"ש אין דין מיתה בחטאת של שותפין.

מביאים פר והוא מביא שעירה). והגמ' מסתפקת מה הדין בחלב שעל הדקין וחלב שעל הקרב (קרבים שוה ומתרי קראי קאתו), ואת"ל דשם חלב אחד הוא ילה"ס בחלב ודם שחלוקים בטעמים ושווים בקרבנם, תיקו.

דיני קרבן בית דין

לבטל מקצת ולקיים מקצת - אין ב"ד חייבים אלא בהורו לבטל מקצת ולקיים מקצת, שנא' "ונעלם דבר", וכן המשיח דכתיב "לאשמת העם", וכן בעבודת כוכבים גז"ש "מעני מעיני" מפר העלם דבר של ציבור, (וכן לומדים מזה דאיירי בהוראת ב"ד).

העלם דבר עם שגגת מעשה - אין ב"ד חייבים אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה, דכתיב "ישגו, ונעלם דבר", וכן המשיח דכתיב "לאשמת העם", וכן בעבודת כוכבים גז"ש "מעני מעיני".

כהן משיח ששגג בעבודת כוכבים לרבי חייב בשגגת מעשה לחודיה, ולחכמים צריך גם בזה העלם דבר, ולשניהם מביא שעירה ואינו מביא אשם תלוי.

ח. דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת - אין ב"ד חייבים עד שיורו בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, גז"ש "עליה עליה" מערוה ביבום, ורבנן שלומדים משם עריות וצרות לומדים מדכתיב "תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה" שהוקשה כל התורה לעבודת כוכבים שחייבים על זדונה כרת ושגגתה חטאת, וכן המשיח דכתיב "לאשמת העם" וכן הנשיא גז"ש "מצות מצות", וכן היחיד דכתיב "ואם נפש" וילמד תחתון מעליו, וכן בעבודת כוכבים גז"ש "מעני מעיני", וצבור לומדים עליון מתחתון.

רבי שלומד מ"עליה" לומד מהקש כל התורה לעבודת כוכבים שבעבודת כוכבים בין מרובים ובין מועטים מביאים אותו קרבן שעירה. וצריך לימוד זה כדי שלא נחלק בקרבנותיהם כמו שמצינו שחלוקים בדינם שרבים בסיף וממונם אבד ויחידים בסקילה וממונם פלט, ונאמר שיחידים יביאו פר לחטאת ושעיר לעולה במקום פר לעולה ושעיר לחטאת, או דנימא שאין להם תקנה, קמ"ל.

מנין שהמקראות (וכי תשגו ולא תעשו מכל המצות וכו') **איירו בעבודת כוכבים** - י"א שלומדים מ"כל המצוות" דאיירי בדבר השקול ככל המצוות, וי"א מדכתיב "אשר דיבר ד' אל משה, ואשר ציוה ד' ביד משה" וזוהי ע"ז ששמענו מדיבורו של הקב"ה.

קרבנות היחיד והציבור והכהן המשיח והנשיא

ח: על מה אין ב"ד חייבים ואין היחידים מביאים קרבן עולה ויורד - אין ב"ד חייבים על דבר שהיחידים מביאים עליו קרבן עולה ויורד, כגון הוראה בטומאת מקדש וקדשיו, ושמיעת קול, וביטוי שפתים, ושבועת שקר, דכתיב "ואשם" ביחיד ואיירי בחטאת קבועה, ולומדים שגם "ואשמו" בציבור איירי בחטאת קבועה, ואף אשם תלוי אנו בא אלא על ספק חטאת קבועה. ולא לומדים מקרבן עולה ויורד

דכתיב ביה יאשם" וכן לא לומדים מ"ואשם" של טומאת מקדש וקדשיו, דלומדים "ואשם" דכתיב ביה "מצות ד', ואשר לא תיעשנה" משא"כ אלו שלא כתוב בהם כר.

עשה ולא תעשה שבנדה - (פרישה מן הנדה סמוך לוסתה, ואיסור ביאה), ב"ד חייבים אם הורו בטעות באיסורים אלו, והיחידים חייבים על איסורים אלו אשם תלוי.

דין הנשיא בהנ"ל - הנשיא לריה"ג דינו כמו הבי"ד, דכתיב "ואם לא תגיע ידו" ו"ואם לא תשיג ידו" והנשיא והמשיח לא באין לעולם לידי עניות. ואף אם נצטרע פטור. ולר"ע חייב בכלום חוץ משמיעת קול, לפי שהמלך לא דן ולא דנים אותו, לא מעיד ולא מעידים אותו.

ט. ולענין כהן משיח לר"ע פטור מקרבן עולה ויורד, דכתיב "זה קרבן אהרן ובניו" למעטו מעשירית האיפה של דלי דלות, וכתב "אשר חטא מאחת מאלה" שרק מי שמתכפר בכל אחת מאלה מתכפר בכלום, (ודווקא "מאחת" דריש ר"ע, מפני שנכתבה בדלי דלות ולא בדלות, אבל "והיה כי יאשם לאחת מאלה" לא דריש למעט שמי שלא מתחייב בכל אחת מתחייב בכלום, ולכן נשיא חייב בשבועת ביטוי וטומאת מקדש, אע"פ שאינו חייב על שמיעת קול.

איסורים שחייבים על זדונם כרת ועל שגגתם חטאת, יחיד מביא כשבה ושעירה, נשיא מביא שעיר, משיח ובי"ד מביאים פר.

באיסור ע"ז - יחיד נשיא ומשיח מביאים שעירה, ובי"ד מביאים פר לעולה ושעיר לחטאת.

אשם תלוי אינו אלא ביחיד ונשיא, ולא במשיח ובי"ד.

אשם ודאי אינו אלא ביחיד נשיא ומשיח, אבל ב"ד פטורים. קרבן עולה ויורד הבא על שבועת העדות או שבועת ביטוי או על טומאת מקדש וקדשיו, יחיד נשיא ומשיח חייבים (ומ"מ כה"ג משיח אינו חייב על טומאת מקדש וקדשיו), ולר"א הנשיא מביא שעיר, (והיינו בטומאת מקדש וקדשיו, ומ"מ אינו מביא אשם תלוי בזה. ט:), ובי"ד פטורים מקרבן עולה ויורד. ולר"ש נשיא אינו חייב על שבועת העדות קרבן של דלי דלות, אבל קרבן דלות חייב, ולר"ע נשיא אינו חייב כלל על שבועת העדות.

כהן משיח:

ט: כהן משיח או נשיא שחטאו ואח"כ עברו מגדולתם, המשיח מביא פר והנשיא מביא שעיר.

ואם חטאו אחרי שעברו מגדולתם, המשיח עדיין מביא פר, דכתיב "והקריב על חטאתו", והנשיא דינו כהדיוט דכתיב "אשר נשיא יחטא.

ל ואם חטאו לפני שנתמנו ונתמנו דינם כהדיוטות, דכתיב "אם הכהן המשיח יחטא, וכתוב "אשר נשיא יחטא", ולר"ש אם נודע להם רק לאחר שנתמנו פטורים.

נשיא היינו מלך.

אשר נשיא יחטא – אין כאן גזירה אלא אם יחטא, אף דהא דכתיב "ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם" זה בשורה (לר"י, ולר"ש בא למעט נגעי אונסים),

טומאה מלפני מתן תורה, וטומאה באונס – מי שראה זיבה לפני מתן תורה אינו טמא לאחר מתן תורה, וכן לענין נגעים, דכתיב "כי יהיה", וא"א ללמוד נגעים מזב, דזב אינו מטמא באונס משא"כ נגעים, ואף לר"ש דס"ל שנגעים באונס מטמאים היינו באונס הבא ע"י אדם, ולא בבא ע"י רוחות שד, או ע"י כשפים.

נשיא שנצטרע נדחה מנשיאותו, דכתיב "וינגע ד' את המלך וישב בבית החפשית", והיינו שכשהיה מלך נקרא עבד, וכדאמר ר"ג שנשיאות אינה שררה אלא עבדות לפי שמוטל עליו עול רבים, דכתיב "אם היום תהיה עבד לעם הזה".

ל: אשר נשיא יחטא – אשרי הדור שהנשיא שלו מביא קרבן על שגגתו, וכ"ש על זדונו, ואם כך המלך כ"ש הדיוט שליבו כפוף.

אשר יש צדיקים, אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים, ויש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים – רב נחמן בר רב חסדא מבאר שאשרי צדיקים שמגיע להם בעוה"ז כמו לרשעים בעוה"ב, ואוי לרשעים שמגיע להם בעוה"ז כמו צדיקים בעוה"ב. ורבא אומר ששייך שצדיקים יהיה להם ב' עולמות, אלא אשרי צדיקים שמגיע אליהם בעוה"ז כמו רשעים בעוה"ז, ואוי לרשעים שמגיע להם בעוה"ז צרות כמו לצדיקים, דהצדיקים מקבלים צרות כדי שיהיה להם שכר טוב בעוה"ב, אבל רשעים אין להם טובה לא בזה ולא בזה.

כי ישרים דרכי ד' צדיקים ילכו בהם ופושעים יכשלו בהם – לריו"ח קאי על האוכל פסח לשם מצה או לשם אכילה גסה לקינוח סעודה ולא לשם מצוה, ולר"ל באכילה גסה אף שאינו מצוה מן המובחר אינו פושע, אלא קאי על מי שנזדמנה לו אשתו ולמי שנזדמנה לו אחותו, והגמ' שואלת שכאן יש ב' דרכים, אלא הכונה ללוט ושתי בנותיו, שהן נתכוונו למצוה, והוא נתכוון לעבירה, ואינו אונס, דלפיכך נקוד על "ובקומה" לומר שבשכבה לא ידע אבל בקומה של בכירה ידע, ולא היה לו לשתות למחר.

תמר וזמרי זנו, תמר יצאו ממנה מלכים ונביאים, וזמרי נפלו בגללו כמה רבבות מישראל.

גדולה עבירה לשמה כמצוה שלא לשמה, דכתיב "תבורך מנשים יעל אשת חבר הקיני, מנשים באוהל תבורך" ונשים באהל היינו שרה רבקה רחל ולאה, (ובעל אותה ז' בעילות באותה שעה, ולא נהנתה, דטובתן של רשעים רעה היא אצל צדיקים).

לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות אפ"י שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, שבשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלק הרשע זכה ויצאה ממנו רות.

אין הקב"ה מקפח אפ"י שכר שיחה נאה, דבכירה קראה לבנה מואב, ואמר הקב"ה שלא לצורם או להתגרות בהם, אבל לצערם מותר, וצעירה שקראה לבנה בן עמי בלשון נקיה שלא רצתה להודיע שמאביה נתעברה אסור אף לצערם.

י"א. לעולם יקדים אדם לדבר מצוה, שבשכר לילה אחד שקדמה בכירה לצעירה, קדמה ד' דורות למלכות.

נשיא שחטא אינו מביא כשבה או שעירה אלא פר, ונשיא מביא שעיר, ומ"מ בעי קרא "מעם הארץ" למעט משיח, שגם בשגגת מעשה בלא העלם דבר אין דינו כהדיוט, וכן בעי קרא למעט נשיא אע"פ שמביא שעיר על שגגת מעשה, לומר שאם חטא כשהוא הדיוט ונתמנה להיות נשיא ואח"כ נודע לו, אין דינו כהדיוט, והיינו לר"ש דאזיל בתר ידיעה, ולרבנן דאזיל בתר חטאה, איירי שאכל חצי זית ונתמנה והשלי עוד חצי זית ואח"כ נודע לו, שאין דינו כהדיוט.

אכל חצי זית ונתמנה ועבר מנשיאותו והשלים, הגמ' מסתפקת אם מצטרפים ב' החצאים, כיון שאכל שניהם כשהוא הדיוט, או שהנשיאות מפסיקה, ואין להוכיח ממה שמי שאכל חלב והפריש קרבן והמיר וחזר בו שהקרבן נדחה, דמומר אינו בר קרבן.

אכל ספק חלב כשהוא הדיוט והיה סבור שזה שומן ונתמנה ונודע לו על ספקו, לרבנן דאזיל בתר חטאה מביא אשם תלוי, ולר"ש דאזיל בתר ידיעה, הגמ' מסתפקת אם נפטר מקרב הדיוט כיון שנשתנה בקרבן ודאי, או לא כיון שבקרבן על ספק לא נשתנה.

קרבן במומר – מומר אינו בר קרבן, לת"ק לומדים דין זה מ"מעם הארץ", ולר"ש לומדים מ"אשר לא תעשינה וכו'", שרק השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו. ואין בזה נ"מ מה הדין שמומר לאכול חלב ובא להביא קרבן על דם, דמומר לחלב אינו מומר לדם, אלא הנ"מ היא באוכל נבילה לתאבון, ונתחלף לו בשומן ואכלו, שלת"ק הוי מומר כיון דאכיל במזיד, ולר"ש כיון שאינו אוכל איסור אם יש לו התר אינו מומר דחשיב שב מידיעתו.

מיהו מומר ומיהו צדוקי – האוכל חלב לתאבון הרי הוא מומר, (וכן כלאים דאורייתא, אבל בעובר על כלאים דרבנן לא הוי מומר, ולרבי יוסי אף בזה הוי מומר, כיון שהאיסור מפורסם), ואם אכל להכעיס י"א שגם בזה הוי מומר, (ואינו צדוקי אלא העובד עבודת כוכבים), וי"א שהוא צדוקי ושחיתו לעבודת כוכבים, (והא דאיתא בברייתא שהאוכל פרוש או יתוש הוי מומר, איירי באוכל כדי לטעום טעמא דאיסורא), והאוכל נבילה וטריפה שקצים ורמשים אף בסתמא הוי צדוקי, וכן מי ששתה יין נסך הוי צדוקי.

סימנא מילתא

הרוצה לדעת **אם ישלים שנתו** יתלה נר ב' הימים שבין ר"ה ליוה"כ בבית שאין בו רוח, ואם ידלק כל זמן שיש בו שמן ידע שישלים שנתו.

הרוצה לדעת **אם יצליח בעסק** יגדל תרנגול על שם אותו עסק, ואם הוא ישמין סימן שיצליח.

הרוצה לצאת לדרך ורוצה **לדעת אם יחזור**, יעמוד בבית חשוך ויראה אם הוא רואה בבואה דבבואה, ולא מילתא היא.

יהא אדם **רגיל לאכול בראש השנה** קרא ורוביא כרתי וסילקא ותמרי מפני שרדכם לגדול יותר משאר הירקות.

רב משרשיא הורה לבניו שילמדו את המשנה לפני שיעלו ללמוד מרבם, ויתבוננו בפי הרב, וישננו לימודם ליד נהר לסימן שתימשך שמועתם, וטוב שישבו באשפה של מתא מחסיא שהיו שם ת"ח ראויים להוראה, ותרבות יפה, ולא בארמונות פומבדיתא, ועדיף לאכול דג קטן מוסרח מאשר כותח משובח מפני שמטמטם את הלב.

חילוקי דינים בין סוגי הכהנים

משיח שמביא פר כששגג בהוראה היינו המשוח בשמן המשחה, אבל מרובה בגדים לא, וזה ההבדל היחיד ביניהם. ולר"מ אף מרובה בגדים מביא פר.

י"ב: כהן משמש וכהן שעבר - אין בין כהן משמש לכהן שעבר אלא פר יוה"כ ועשירית האיפה, ושניהם שווים בעבודת יוה"כ, ומצווים לישא בתולה ולא אלמנה, ואין נטמאם לקרובים, ולא פורעים ולא פורמים, והרוצח חוזר במיתתם. וזו שיטת ר"מ (או תנא הסובר בזה כר"מ), אבל לרבי יוסי הראשון חוזר לעבודתו, והשני אינו ראוי להיות כה"ג משום איבה, ולא להיות כהן הדיוט דמעלין בקודש ואין מורדין.

דיני כהן משוח ומרובה בגדים וכהן שעבר ומשוח מלחמה וכהן הדיוט - כה"ג מביא פר כששגג בהוראה או ביוה"כ, ומביא עשירית האיפה, ולא פורע ולא פורם, ואין מיטמא לקרובים, וצריך לישא בתולה ולא אלמנה, והרוצח חוזר במיתתו, ומקריב אונן (אך אינו אוכל ואינו חולק, וההדיוט לא מקריב ולא אוכל), ומקריב חלק בראש ונוטל חלק בראש, ומשמש בח' בגדים, ועבודת יוה"כ כשרה רק בו, ופטור על טומאת מקדש וקדשיו, וכל דינים אלו אין נוהגים בכהן הדיוט, אבל נוהגים בין במשוח בין במרובה בגדים, מלבד פר הבא בשגגת הוראה, וכולם נוהגים במשוח שעבר מלבד פר יוה"כ ועשירית האיפה, וכולם לא נוהגים במשוח מלחמה חוץ ממה שאסור לפרוע ולפרום וליטמא לקרובים ולישא אלמנה, ומוזהר לישא בתולה, (ולר"ע אינו מוזהר על האלמנה ואינו אסור באלמנה, דקרא אתא לרבות כהן שעבר מחמת קריו), לר"י מחזיר את הרוצח ולחכמים אינו מחזיר. וכהן שעבר מחמת מומין ג"כ מצווה על הבתולה ואסור באלמנה.

י"א: נשיא שבא"י אין דינו כנשיא לדין הבאת שעיר, י"א משום שהוא כפוף לראש הגולה שבבבל, אבל מלכי ישראל ומלכי בית דוד אינם כפופים זה לזה, וכל אחד מביא קרבן נשיא לעצמו, וי"א שנשיא שבא"י אינו מביא משום שאינו שבט מקל אלא מחוקק.

ענייני משיחה בשמן המשחה

עשית שמן המשחה - לר"י היו שלוקים בו את העיקרים הבשמים האמורים בפרשה מר דרוו וכו', ולרבי יוסי השמן לא היה מספיק לזה, אלא היו שורים את העיקרים במים ואח"כ מציץ עליהם את השמן והיה קולט את הריח ומוציא את השמן מהעיקרים לאלתר, וענה לו ר"י שהרי היה נס שהספיקו י"ב לוגין למשכן וכליו ואהרן ובניו בכל ז' ימי המילואים, וכולו קיים לעת"ל.

מי טעון משיחה - כהן גדול בן כה"ג ג"כ טעון משיחה, אבל מלך בן מלך א"צ משיחה אא"כ יש ערעור על המלוכה, (שלמה ואדוניה, יואש ועתליה, יהואחז ויהויקים - שהיה יהויקים גדול ממנו בב' שנים, אבל לא היה ממלא מקום אבותיו, ונמשך יהואחז בשמן אפרסמון טהור, שהרי כבר נגנז שמן המשחה וכדלהלן), ומלכי ישראל אין מושחים אותם אפי' מלך ראשון, ויהוא בן נמשי לא נמשח בשמן המשחה, דהוי מעילה, אלא בשמן אפרסמון טהור.

שלום הוא **צדקיהו**, ונקרא שלום לפי שהיה שלם במעשיו, וי"א לפי ששלמה מלכות בית דוד בימיו, והיה שמו מתניה, ומלך בבל השביעו ואמר לו שד' יצדיק עליו את הדין אם ימרוד בו.

י"ב: משנגז הארון נגנזו גם שמן המשחה וצנצנת המן ומקלו של אהרן ושקדיו ופרחיו וארגז ששלחו פלישתים דורון לישראל, ויאשיהו גנזם לפי שראה שכתוב בתורה שיגלו.

צורת המשיחה למלכים היא בצורת כתר, ולכהנים כמין כף יווני.

יציקה ומשיחה - י"א שבתחילה היו יוצקים שמן על ראשו ואח"כ היו נותנים שמן בין ריסי עיניו, דס"ל דיציקה עדיפא, וי"א שבתחילה היו נותנים שמן בין ריסי עיניו, ואח"כ היו יוצקים שמן על ראשו, דס"ל שמשיחה עדיפא.

כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן וזקן אהרן וכו' - שהיו תלויים לאהרן בזקנו כמין ב' טיפי מרגליות, וכשהיה מדבר היו עולות לשורשי הזקן. והיה משה רבינו ואהרן דואגים שמעלו בשמן המשחה, ויצאה בת קול ואמרה שלא מעלו.

אין מושחים את המלכים אלא על יד המעין, כדי שתימשך מלכותם.

דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשכה מלכותם, שאול ויהוא שנמשחו בכף לא נמשכה מלכותם.

כלב מכיר את בעליו, אבל חתול לא מפני שהוא אוכל עכבר, ואם האוכל ממה שעכבר אוכל משכח, כ"ש האוכל עכבר עצמו.

הכל מושלים בעכברים שנרדפים תדיר תדיר מפני שסורם רע, שנושכים אפי' בגדים, ואפי' בית יד של מעדר.

י"ג: דברים המשכחים את הלימוד - האוכל ממה שאכל עכבר או חתול, או לב בהמה, והרגיל בזיתים, והשותה מים משיווי רחיצה.

דברים המשיבים את הלימוד - פת פחמים וכ"ש פחמים עצמם, ביצה מגולגלת בלי מלח, הרגיל בשמן זית (שזית משכח לימוד של ע' שנה, ושמן זית מחזיר לימוד של ע' שנה) או בין או בבשמים, והשותה מים משיווי עיסה, וי"א אף הטובל אצבעו במלח ואוכל (י"א אצבע אחת, וי"א שתיים).

דברים הקשים ללימוד - העובר תחת אפסר הגמל, וכ"ש תחת הגמל עצמו, והעובר בין ב' גמלים או בין ב' נשים, והאשה העוברת בין ב' אנשים, והעובר מתחת ריח רע של נבילה, והעובר תחת גשר שלא עברו תחתיו מים מ' יום, והאוכל פת שלא נאפתה כל צרכה, והאוכל בשר מכף בחיטת האוכל, והשותה מאמת מים העוברת בבית הקברות, והמסתכל בפני המת, וי"א אף הקורא כתב שעל גבי הקבר.

כבוד נשיא ות"ח וכו'

בימי רשב"ג נתקן שכשהנשיא נכנס כל העם עומדים, ואין יושבים עד שיאמר להם שבו. וכשאב"ד נכנס עושים לו שורה אחת מכאן ושורה אחת מכאן עד שישב במקומו. וכשהחכם נכנס, אחד עומד ואחד יושב עד שישב במקומו. ורשב"ג עשה כך כדי שיהיה הכר בינו לבין ר"מ שהיה חכם, ורבי נתן שהיה אב"ד, וכשראו ר"מ ור"נ מה שתיקן החליטו לומר לו שילמד עוקצין, וכשלא ידע יאמרו לו "מי ימלל גבורות ד' ישמיע כל תהילתו" שמי שאינו יודע כל תהילותיו אינו ראוי ללמד, ויעבירוהו, ויהיה ר"מ אב"ד ור"נ נשיא, והלך רבי יעקב בר קרשי ולמד מאחורי רשב"ג עוקצין כדי שלא יתבייש, והבין רשב"ג והלך ולמדה, וכשבקישוהו לימדם עוקצין, ובגלל שרצו לביישו הוציאם מביהמ"ד, והיו שולחים שאלות בכתב, ואם לא היו יודעים בביהמ"ד תשובות היו שולחים תשובות, והכניסום אך לא אמרו דברים משמם, אלא ר"מ נקרא אחרים ור"נ יש אומרים, והראו להם בחלום שיפייסו את רשב"ג, והלך ר"נ לפייסו, ור"מ אמר שדברי חלומות לא מעלים ולא מורידים. ולאחר מיתתם אמר ריה"נ דבר בשמם, דכיון שלא הצליחו א"צ לזכור מה שעשו, ואף שהיה רבי עניו לא אמר אמר ר"מ אלא אמרו בשם ר"מ.

בני חכמים ותלמידי חכמים, בזמן שרבים צריכים להם מפסיעין על ראשי העם, ואם יצאו לצורך מותרים לחזור, והיינו כשיצאו לקטנים, אבל אם יצאו לגדולים לא, לפי שהיו צריכים לבדוק עצמם קודם, וכדאמר רב יהודה לעולם ילמד

קריעה בכהנים - כה"ג קורע בגדיו מלמטה וההדיוט מלמעלה, לרב היינו למלעלה ולמטה ממש, ולשמואל הכונה למעלמה מהשפה או למטה מהשפה, ושניהם בצוואר, וס"ל לשמואל כר"י לענין שכל קרע שאינו מבדיל את השפה אינו אלא קרע של תפלות, ודלא כהסוברים שבקריעה על שאר המתים אינו חייב להבדיל את השפה, ורק באביו ואמו חייב. ואמנם שמואל אינו סובר בהכל כר"י, שהרי שיטת ר"י שכה"ג אינו בקריעה ופרימה כלל.

דיני קדימה

תדיר מחבירו קודם לחבירו, דכתיב "עולת התמיד".

מקודש מחבירו קודם לחבירו, דכתיב "וקדשתו" לכל דבר שבקדושה, לפתוח ראשון בקריאת התורה, ולברך ראשון בזימון, וליטול מנה יפה ראשון.

י"ג. קדימה בקרבנות - פר משיח קודם לפר העדה בכל מעשיו, (דכתיב "ושרף אותו כאשר שרף את הפר הראשון, ודין הוא שיקדם המכפר למתכפר דכתיב "וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל"). פר העלם דבר של ציבור קודם לפר של עבודת כוכבים, (מפני שחטאת קודמת לעולה). פר עבודת כוכבים קודם לשעיר עבודת כוכבים. שעיר עבודת כוכבים קודם לשעיר הנשיא, (מפני שקרבן ציבור קודם לקרבן יחיד). שעיר נשיא קודם לשעיר הדיוט, (מפני שמלך קודם להדיוט). שעירת יחיד קודמת לכבשת יחיד, וי"א איפכא.

עומר קודם לכבש הבא עמו, ושתי הלחם קודמים לכבשים הבאים עמהם, דכל דבר שהוא חובת היום קודם לדבר הבא בשביל הלחם.

קדימה באיש ואשה - איש קודם להחיותו ולהשיב אבידתו, ואשה קודמת לכסות ולפדיון, אך אם שניהם עומדים לקלקלה האיש קודם.

קדימה בפדיון - הוא קודם לרבו ורבו קודם לאביו ואמו קודמת לכולם.

סדר הקדימה בסוגי האנשים - חכם, מלך, (מפני שחכם שמת אין כיוצא בו, משא"כ מלך שמת הרי כל ישראל ראויים למלכות כה"ג), נביא, משוח, מרובה בגדים, משוח שעבר מחמת קריו, משוח שעבר מחמת מומו, משוח מלחמה, סגן, (והיינו לענין להחיותם, אבל אם צריך לקבור מת מצוה עדיף שיטמא המשוח מלחמה, כדי שאם יארע פסול בכה"ג יכנס הסגן תחתיו) אמורכל (מלשון אמר כל), גזבר, ראש משמר, ראש בית אב, כהן הדיוט, לוי, ישראל, ממזר, (אמנם ממזר ת"ח קודם לכה"ג עם הארץ, דכתיב "יקרה היא מפנינים" מכה"ג הנכנס לפני ולפנים), נתין, גר, עבד משוחרר (שאף שגדל בקדושה וגר לא, מ"מ הרי היה בכלל ארור, וזה הסיבה שמעדיפים לישא גיורת ממשוחררת, וי"א שהטעם משום שהגיורת שמורה והמשוחררת לא).

אדם עצמו להשכים ולהעריב, כדי שלא יתרחק, האינדא דחלשא עלמא, אפילו לגדולים נמי.

בני ת"ח שאביהם פרנס על הצבור, אם יש להם דעת לשמוע נכנסים ויושבים לפני אביהם, ואחוריהם כלפי העם, ואם אין להם דעת לשמוע נכנסים ויושבים לפני אביהם ופניהם כלפי העם. ולרבי אלעזר בר צדוק אף בבית המשתה מושיבים אותם ליד אביהם, בחיי אביהם ובפניו.

י"ד. נחלקו רשב"ג ורבנן אם סיני עדיף או עוקר הרים עדיף, רב יוסף היה סיני ורבה עוקר הרים, ושלחו לא"י לשאול את מי למנות לראש הישיבה, ושלחו להם שסיני עדיף, ומ"מ לא קיבל רב יוסף להיות נשיא, ומלך רבה כ"ב שנה.

אביי ורבה זירא ורבה בר מתנה סיכמו שמי שיאמר דבר ולא יפרכוהו יהיה ראש, ואביי נתמנה לראש.

הגמ' מסתפקת מי עדיף חריף ומקשה (רבי זירא) או מתון ומסיק (רב מתנה). תיקו.

מסכת זבחים:

כל הזבחים:

דין קרבנות שעשו בהם עבודות שלא לשמה

ב. דין קרבן שנשחט שלא לשמו - רוב הקרבנות כשרים אף אם נזבחו נשחטו שלא לשמן כגון עולה לשם שלמים, והקרבן נשאר בקדושתו ואסור לשנות בו בשאר העבודות, (מסברא, שאין לשנות יותר בגלל ששינה בעבודה אחת, ומקרא דכתיב "מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת לד' אלוקיך נדבה" אם חישבת כמו שנדרת יהא נדר ויעלה לנדו, ואם שינית יהא נדבה אחרת ולא לשם זו שנדרת, ואסור לשנות בנדבה גדכתיב "לא יחשב"), אמנם הבעלים אינו יוצא יד"ח הקרבת הקרבן, אמנם פסח בזמנו מחצות של ערב פסח עד הערב, או חטאת בכל זמן שנזבחו שלא לשמן פסולים, ולר"א אף האשם בכל זמן פסול אם נזבח שלא לשמו, שהרי גם אשם בא על חטא כמו חטאת.

ב: מה צריך לחשוב בשעת הקרבה - צריך לזבוח את הזבח לשם זבח לשם מה שהוקדש, ולשם זובח שיתכפר בו בעליו ולא אחר, לשם השם הקב"ה, לשם אישים להקטירם, ולא לעשותם צלי ע"ג המזבח, לשם ריח שיהיה ריח, לאפוקי אברים שצלאן וחזר והעלו, לשם ניחוח נחת רוח לקב"ה שאמר ונעשה רצונו, וחטאת ואשם צריכים להקריבם גם לשם חטא. ואמר רבי יוסי שאף מי שלא חשב לשם אחת מכל אלו כשר, שכן תנאי בי"ד הוא שלא יאמר שהוא שוחט לשמו, כדי שלא יבוא לשחוט שלא לשמו.

קרבן שנשחט בסתמא כשר, דסתמא לשמן הם עומדים, וכנ"ל שיש תנאי בי"ד שלא לזבוח לשם אחת מכל אלו, ובהכרח שהקרבן כשר בכהאי גוונא. ואמנם **גט שנכתב בסתמא** ולא נכתב לשם האשה המתגרשת פסול, דאשה לאו לגירושין קיימא, וכדמצינו שלר"י הכותב טופסי גיטין צריך להניח תיבות הרי את מותרת לכל אדם (מלבד מקום האיש והאשה והעדים והזמן), וכ"ש דהיכא שנכתב הגט לשם אשה אחרת ואפי' לשם עובדת כוכבים, או שנכתב כדי להתלמד ולא לשם גירושין, שהוא פסול מלגרש בו, וכן היכא שנכתב לשם אחת משתי נשותיו פסול, דאין ברירה.

ג. מתי רק דבר מאותו המין פוסל ולא דבר אחר -

איזה מחשבה פוסלת בחטאת - חטאת ששחטה לשם חולין כשרה, דדבר שאינו מינה אינו פוסלה, אבל אם שחטה לשם עולה פסולה, דדבר שהוא מינה פוסלה.

איזה כלי מציל מטומאת תוך כלי אחר - כתיב "וכל כלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו, כל אשר בתוכו יטמא", ודורשים "תוכו" ולא תוך תוכו, ואפי' כלי שטף שמקבל טומאה מגבו מציל את מה שבתוכו. הגמ' שואלת אם דבר שאינו מינו אינו פוסל, א"כ למה כלי שטף שאינו מינו של כלי חרס מציל. והגמ' מתרצת שחולין וקדשים דומים למחיצה או כוורת התלויה בתנור, שהיא פחותה וממילא אינה כלי לחצוץ, וסתמו את הנקב בקש, שנמצאים בתוך כלי חרס שאינם חוצצים בין השרץ לאוכלין, אבל כלי שטף בתוך כלי חרס זה אותו מין, ושיטת ר"א שהאוכלין טהורים, שהרי מחיצה מבדילה אפי' בטומאת מת החמורה, ולרבנן שאני מת שמי שאחורי המחיצה לא נחשב שהוא באהל המת, אבל כלי אינו חלוק ע"י מחיצה.

ג: הגמ' שואלת איך יבאר ר"א את החילוק בין חולין לקדשים, דאף אי נימא שכל טעמו של ר"א הוא הק"ו, הכא נמי נימא ק"ו שאם קדשים מחללים קדשים ודאי חולין מחללים קדשים.

ולכן הגמ' מבארת שמה שחולין לא מחללים קדשים נלמד מ"ולא יחללו את קדשי בני ישראל, את אשר יקדישו לד'", ואתא קרא ואפקיה מק"ו, אבל בטומאה "תוכו" נצרך ללמד שאוכלים שגיבלם בטיט ואין השרץ יכול ליגע בהם והכניסם לאויר תנור, שנטמאים מדין "תוכו" אע"פ שאין נטמאים בנגיעה, ולרבנן א"צ פסוק מיוחד לטמאם דמסברא אף שלא שייך בהם נגיעה נטמאים מדין תוכו.

חטאת ששחטה לשם חטא אחר כשרה, אבל אם נשחטה לשם עולה פסולה, דכתיב "ושחט אותה לחטאת" שצריך שישחטנה לשם חטאת, אבל אם שחטה לשם חטאת של אדם אחר המחויב חטאת פסולה, אבל אם אותו אדם מחויב עולה כשרה, דכתיב "וכפר עליו" ולא על חבירו, וחבירו דומיא דידיה שהוא מחויב חטאת, אבל אם אינו מחויב חטאת כשרה. ואף שכלי שטף מציל אע"פ שאינו ממין הכלי, שאני התם דיש ד' דרשות (תוך, תוכו, תוך, תוכו), חד לגופיה שמטמא אוכלין מאוירו, וחד לגז"ש ששרץ מטמא את הכלי אע"פ ששלא נגע בו, וחד לאפוקי תוכו של כלי שטף, וחד שבתוך תוכו אינו טמא ואפי' בכלי שטף.

מנלן דבעינן ד' עבודות לשמה

אי נמי כל אחד יעמוד במקומו, אי נמי זריקה לומדים מ"ונרצה לו לכפר עליו" וכנ"ל.

ואף שהפסוק איירי באיל נזיר, שיש עימו עוד דמים אחרים שמביאים עימו חטאת ועולה, לומדים שאר שלמים מדכתיב "שלמים" ולא שלמיו, ואין לומר שא"א ללמוד שאר זבחים משלמים דמה לשלמים שכן טעונים סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק, שהרי הוקשו שאר הקרבנות לשלמים בפסוק "זאת התורה למנחה ולחטאת ולאשם ולמילואים ולזבח השלמים", לומר שבכל הזבחים בעינן לשם הקרבן ולשם הבעלים.

מנלן שזבחים שזבחו שלא לשמן כשרים

דכתיב "מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת לד' אלוקיך נדבה", והיינו שאם חשבת כמו שנדרת הוי נדר, ואם לא הוי נדבה, ואיירי במחשבת שלא לשמה כדכתיב "זאת התורה".

ה. ריש לקיש שואל שאם זבחים שזבחו שלא לשמן כשרים, למה לא ירצו, ואם אינם מרצים למה הם באים.

רבי אלעזר אומר שמצינו כהאי גוונא בקרבנות לאחר מיתה, וכדמצינו שילדת שהביאה חטאת ומתה יביאו היורשים את העולה, ואף שאשם אינו בא לאחר מיתה, כבר אמר ר"א במשנה שאף אשם שנשחט שלא לשמו פסול, וענה לו ר"ל שהוא מדבר לפי חכמים.

(ומה שאשם אם מתו בעליו ירעה עד שיסתאב וימכר ויביאו בדמיו עולה, לא חשיב שהוא קרב לאחר מיתה, שהרי גם בחטאת הדין כך, ומ"מ נתמעטה דכתיב "חטאת הוא", אבל אשם לא כתיב ביה הוא אלא לאחר הקטרת אימורים, והדין שהאשם כשר אף בלא הקרבת אימורים, אלא לומדים מ"הוא" של אשם שאם האשם נקבע דינו שירעה, ושחטו אותו בסתמא, כשר, אבל אם לא קבעו דינו לרעה פסול, דכתיב "הוא" בהוייתו יהא. ה:).

ריש לקיש מתרץ את קושייתו שלומדים מ"מוצא שפתיך וכו' "כנ"ל.

והקשו רבי זירא ורבי יצחק בר אבא שא"א ללמוד מהפסוק אשם שאינו בא בנדר ונדבה, ונימא שאשם ששחטו שלא לשמו לא יביאוהו כלל.

ותי' אב"י שר"ל לומד מדכתיב "ושחט אותה לחטאת" שדווקא חטאת פסולה לא לשמה משא"כ שאר זבחים, ומ"מוצא שפתיך וכו' " לומדים שאף שהם כשרים אינם מרצים.

והקשו רבי זירא ורבי יצחק בר אבא דנימא שאשם יהיה כשר וירצה, ואב"י ענה שלומדים צד השוה מעולה ושלמים ותודה, (מעולה לבד א"א ללמוד שכן היא כליל, ומשלמים לבד א"א ללמוד שכן טעונים נסכים ותנופת חזה ושוק, ומעולה ושלמים יחד א"א ללמוד שכן ישנן בציבור, ומתודה א"א ללמוד שכן טעונה לחם).

ה: הגמ' שואלת שא"א ללמוד משלשתם שכן הם באים בנדר ובנדבה. ולכן רבא אומר שלומדים אשם משלמים בהקש "זאת התורה וכו' ", ולא מקישים לחטאת, מפני שהתורה מיעטה מ"אותה" את שאר הזבחים.

ד. מנלן דבעינן ד' העבודות לשם אותו הקרבן- שחיטה לומדים מדכתיב "זבח השלמים", (ובמק"א כתיב דם השלמים ולא כתיב זבח). קבלה לומדים מדכתיב "המקריב את דם השלמים", זריקה לומדים מדכתיב "הזורק את דם השלמים", והולכה לומדים מדכתיב "והקריב את הכל המזבחה". וא"א ללמוד שאר עבודות מזבחה, דזבחה חמורה שפוסלת בפסח אם זבח שלא לשם אוכליו, וא"א ללמוד שחיטה מקבלה, שכן קבלה פסולה בזר ובאשה, וא"א ללמוד שחיטה וקבלה מזריקה, שכן זריקה זר חייב עליה, וא"א ללמוד הולכה משחיטה קבלה וזריקה, מפני שהולכה אפשר לבטלה.

מנלן דבעינן ד' עבודות לשם אותו הבעלים-

כתיב "ובשר זבח תודת שלמיו" וזבח מיותר ללמוד דבעינן זבחה לשם תודה, ואם אינו ענין לשינוי קודש שכבר נלמד לעיל, תנהו ענין לשינוי בעלים. (ומ"תודת שלמיו" לומדים שתודה ששחטה לשם שלמים כשרה ועלו לשם חובה, אבל שלמים ששחטם לשם תודה פסולים והיינו שלא עלו לשם חובה, דתודה קרויה שלמים ואין שלמים קרויים תודה. וכן לומדים מפסוק זה שחטאת ואשם נאכלים ליום ולילה).

וא"א ללמוד שזה פוסל בכל העבודות, ממה שבזבחה שלא לשם אותו הקרבן אין חילוק בין שחיטה לשאר עבודות, דהתם הוי פסול בגוף הקרבן (ופירכא זו יש לדחות דמ"מ רואים שמחשבה בעלמא פוסלת), ופוסל בכל ד' עבודות אבל שינוי בעלים פוסל רק בזריקה שהיא זמן הכפרה, ורק בשחטו ע"מ לזרוק לשם בעלים אחר השחיטה פוסלת, וישנו לאחר מיתה אם הפריש קרבנו ומת והיורש מקריבו לא שייך בו שינוי בעלים כיון שהם מתו, (ופירכא זו יש לדחות לרב פנחס בריה דרב מרי הסובר שיש שינוי בעלים לאחר מיתה), וישנו בציבור כביחיד אבל שינוי בעלים לא שייך בציבור כיון שכולם בעלים.

ד: אלא לומדים זריקה מ"ונרצה לו לכפר עליו", לו לכפר ולא על חבירו לכפר, ומ"עליו" לומדים שאת שעליו כגון נדר שאמר הרי עלי חייב באחריותו (שהחייב הוא על הבעלים), ואת שאינו עליו אינו חייב באחריותו.

וקבלה א"א ללמוד משחיטה וזריקה, שכן הם עבודות שחייבים עליהם בחוץ, אלא לומדים מ"זאת האיל יעשה זבח שלמים", שתהא עשייתו לשם שלמים, ואם אינו ענין לשינוי קודש תנהו ענין לשינוי בעלים. ומה שלא אומרים ש"יעשה" זה כלל, ו"זבח" זה פרט, ואין בכלל אלא מה שבפרט, והיינו רק זבחה, י"ל דכיון דלא כתיב "יעשה זבח שלמים" הוי כלל שאינו מלא, שאין דנים אותו בכלל ופרט.

לרבינא אף בזה דנים כלל ופרט, אמנם לד' הוי כלל נוסף, ואף שהכלל הראשון כולל רק עבודות, והשני כולל שפיכת שיריים והקטרת אימורים, מ"מ תנא דבי רבי ישמעאל דורש כלל ופרט וכלל אף בכהאי גוונא.

ואין לומר שאין ללמוד קבלה והולכה כיון שהפרט הוא דבר שחייבים עליו בחוץ כמו שחיטה וזריקה, משא"כ קבלה והולכה, אי נמי הפרט הוא דבר הטעון צפון וישנו בחטאות הפנימיות כמו שחיטה קבלה, משא"כ זריקה. די"ל שיש לומר בב' אופנים שקולים הם ויבואו שניהם דהי מיניהון מפקת,

הכתוב ולא דקדק אחריהם לפי שחס על ממונם), ומוכח שקרבן מכפר על דבר שאירע אחרי הפרשה, (שהרי אין לומר שהפסוק מדבר דווקא כשהפרישום בזה אחר זה). ואין לומר שבקרבנות ציבור לב ב"ד מתנה עליהם שלא תחול ההפרשה אלא סמוך להקרבנות, כדי שיכפר על הטומאה שבין הראשון לשני, כדמצינו שקרבנות ציבור סכינ מושכתן למה שהן ולכן תמידים שלא הוצרכו לציבור קרבים לקיץ המזבח אע"פ שנלקחו לשם תמידים. שהרי ר"ש לא סובר שלב ב"ד מתנה, (דס"ל שתמידים שלא הוצרכו לציבור אין נפדים בלא מום, ולרבנן נפדים).

ז. רבי ירמיה שאל את רבי זירא על אופן ששני שעירי עזרת שנשחטו יחד, למה זורקים את הדם של השני, וענה לו רבי זירא שהשני מכפר על טומאה שאירעה בין זריקת הראשון לשני, וא"א להוכיח מדברי רבי ירמיה שעל עשה שלאחר הפרשה היה פשוט לו שמכפר, דדילמא שאלתו היתה בדרך אם תימצי לומר.

עוד בדיני שלא לשמה בקרבנות

תודה ששחטה לשם תודת חבירו - לרבה כשרה כיון שנשחטה לשם תודה, ולרב חסדא פסולה משום דבעינן שתישחט לשם תודת שלמים שלו. רבה רוצה להוכיח כדבריו מברייתא שמבואר בה שתודה ששחטה לשם שלמים כשרה, ושלמים ששחטם לשם תודה פסולים, ומשמע שתודה שנשחטה לשם תודה כשרה, והגמ' דוחה שהברייתא הוצרכה לחדש ששלמים לשם תודה פסול אע"פ שתודה קרויה שלמים.

דיני חטאת שנשחטה שלא לשמה - חטאת ששחטה לשם חטא אחר כשרה, ואם נשחטה לשם עולה פסולה, דכתיב "ושחט אותה לחטאת". ואם נשחטה על אחר המחויב חטאת פסולה, דכתיב "עליו" ולא על חבירו, אבל אם חבירו מחויב עולה כשרה, דבעינן חבירו כמוהו שיהא מחויב חטאת. ואם נשחטה על מי שאינו מחויב כלום פסולה, שאין לך ישראל שאינו מחויב עשה, והרי חטאת מכפרת גם על עשה (ק"ו מחייבי כריתות), ואמנם אינה מכפרת כפרה קבועה אלא מקופיא.

ז. עולה שנשחטה שלא לשמה אסור לזרוק את דמה שלא לשמה, דכתיב "מוצא שפתיך תשמור", ועוד שאין לשנות יותר ממה שכבר שינה.

שינוי בעולה הבאה לאחר מיתה - אם שחטה לשם קרבן אחר (שינוי קודש) פסולה, אבל אם שחטה לשם בעלים אחר (שינוי בעלים) לרבה כשרה, דבלאו הכי אין בעלים לאחר מיתה, ולרב פנחס בריה דרבי יש בעלים לאחר מיתה, וצריכים היורשים להביא קרבן אחר.

עולה דורון היא להקבלת פני המלך אחרי התשובה, שהרי בלא תשובה "זבח רשעים תועבה", ואחרי תשובה כבר נתכפר בלא עולה. וכן מבואר מדברי ר"ש שאמר שחטאת באה לפני עולה כפרקליט לפני הדורון.

שלא לשמה בפסח

פסח שנובח לשם קרבן אחר פסול, דכתיב "שמור את חודש האביב ועשית פסח" שיהיו כל עשיותיו לשם פסח, וכן אם נזבח לשם בעלים אחר פסול דכתיב "ואמרתם זבח

רב נחמן ורב ששת שאלו על דברי רבי אלעזר שקרבנות הבאים ע"י היורשים כשרים ואין מרצים, דנימא שהם מרצים על היורשים. ואמר רב אדא בר מתנה שביולדת לא שייך רצוי על הבנים שלא ילדו. ואמר רב אסי שכמו שכמו שהיולדת עצמה מתכפרת גם על מצוות עשה אחרות, ה"ה יורשיה מתכפרים כשהיא מתה.

ומבואר מדברי רב אסי שהיורשים קונים את הקרבן, והגמ' שואלת שמצינו בזה סתירה, דמצינו שמי שהניח מנחה לפני שני בניו ומת המנחה קריבה, ומבואר שהיורשים לא קנאוה, דאם קנאוה הם שותפים ואין מנחה באה בשותפות. ומאי דך מצינו שהניח בהמה לפני ב' בניו ומת היא קריבה ואין היורשים ממירים בה, ומבואר שקנאוה, ואינם ממירים משום ששותפים אינם ממירים, דאי לא קנאוה למה אינם ממירים.

ז. הגמ' מתרצת שלומדים מ"ואם המר ימיר" שמזה מרבים יורש, שרק אחד ממיר ולא שניים, והוא דבמעשר אף דכתיב "אם גאול יגאל" ומזה מרבים יורש שמוסיף חומש ופודה את מעשר אביו, גם שני יורשים גואלים, שאני התם שגם האב היה יכול לגאול בשותפות.

רב אסי רוצה להוכיח שהיורש קונה את קרבן אביו ממה שיוורש אחד יכול להמיר, אף שריו"ח אמר שהנודר להביא קרבן והפריש חבירו קרבן בשבילו, ונפל מום בקרבן, רק המתכפר יכול להמיר, (ועוד אמר ריו"ח שהמקדיש מוסיף חומש. ושהתורם משלו על של חבירו טובת ההנאה שלו). והגמ' מתרצת שאין ליורשים כפרה קבועה ולכן המנחה כשרה ואין דינם כשותפין, אולם יש להם כפרה מקופיא ולכן יכולים להמיר.

כפרה בזבחים שנובחו שלא לשמן - זבחים שנובחו שלא לשמן אף שהם כשרים אינם מכפרים על הבעלים, דאם הם מכפרים למה הבעלים צריכים להביא קרבן אחר, ומה שמקריבים את הראשון אע"פ שאינו מכפר, מפני שמתחילה היה קרבן לשמן.

האם קרבן מכפר על חטא שאחרי הפרשתו

חטאת אינה מכפרת על חטא שחטא האדם אחרי ההפרשה, והגמ' מסתפקת אם הוא הדין שעולה אינה מכפרת על עשה שלאחר הפרשה, או דשאני חטאת שצריך להביא חטאת על כל חטא.

ואין להוכיח ממה שהמביא קרבן ולא סמך מעלה עליו הכתוב כאילו לא כיפר וכיפר, ונאמר שהכונה שלא כיפר על ביטול הסמיכה, דשאני התם שאין העשה אלא לאחר שחיטה, דעד שהשחיטה עדיין הוא מצווה לסמוך, ועשה דאחר השחיטה ודאי אין העולה מכפר עליו.

ז. וכן מה שמצינו שאם הכהן לא נתן מן השמן על ראש המיטהר מטומאת נגעים לר"ע לא כיפר, ולרבי יוחנן בן נורי כיפר, ומעלין עליו כאילו לא כיפר, י"ל שהכונה שכיפר מתן בהונות ולא כיפר מתנות הראש, (אבל א"צ להביא קרבן אחר).

ומה שמצינו שלר"ש מה שבעצרת מביאים ב' שעירים לכפר על טומאת מקדש וקדשיו, אף שהראשון כבר כיפר, משום שהשני מכפר על טומאה שאירעה בין הראשון לשני, (ומכאן שראויים ישראל להביא קרבן כל שעה אלא שחייך

והגמ' (ט.) מוכיחה דאירי בפסח, דכתיב "מן הצאן" דבר השוה בכל הצאן כבשים ועיזים, כפסח, אבל אשם אינו בא אלא מן העיזים. ומ"מן" דורשים שאינו בא מן ב' שנים ומן הנקיבה. והא דכתיב "כבש" בא לרבות שמקטירים בפסח את האליה, והא דכתיב "אם כבש" בא לרבות שפסח שעברה שנתו ושלמים הבאים מחמת פסח לכל דיני שלמים, והיינו סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק. ומ"אם עז" לומדים שעז אינה טעונה הקטרת אליה.

והא דבעינן ללמוד שפסח שעברה שנתו קרב שלמים, ולא לומדים דין זה מ"מן הצאן" שהרי זה מותר הפסח, או שנלמד מדכתיב "וזבחת פסח לד' אלוקיך צאן ובקר" שמותר הפסח יהיה שלמים הבאים מן הצאן והבקר, שהרי פסח עצמו אינו קרב מן הבקר. (ט.).

וצ"ל שצריך ג' קראי, אחד לפסח שעבר זמנו ושנתו, ואחד לפסח שעברה זמנו ולא שנתו, ואחד לפסח שלא עברה לא שנתו ולא זמנו, וקמ"ל שבכל אופנים אלו הוי שלמים. (ט.). ואין לומר שהפסח יהיה דינו כאותו קרבן שנשחט לשמו, לפי שדוחים קדשים הנאכלים אצל כל אדם לקדשים הנאכלים אצל כל אדם, או דנימא דדוחין קדשים קלים אצל קדשים קלים ולא אצל קדשי קדשים. (ח.).

ט. ואין אומרים שאם שחט פסח לשם מעשר דינו כמעשר, ונ"מ דלא בעי נסכים ולוקה עליו משום לא יגאל. דכתיב במעשר "העשירי יהיה קודש" זה מעשר ואין אחר מעשר. ואין לומר שאם שחט פסח לשם בכור דינו כבכור, ונ"מ שאינו טעון נסכים, ויתנו אותו לכהנים. דילפינן עברה עברה ממעשר, שהוא בכור ואין אחר בכור.

ואין לומר שאם שחט פסח לשם תמורה יהיה דינו כתמורה, ונ"מ שילקה עליו, ויעבור ב"לא ימכר ולא יגאל. דכתיב "והיה הוא ותמורתו" הוא תמורה ואין אחר תמורה.

ואין לומר שאם שחט פסח לשם תודה יהיה דינו כתודה, ונ"מ שיהיה טעון לחם. דלא יתכן שמותר תודה עצמה א"צ לחם, ופסח שקרב לשם תודה יהיה טעון לחם.

דין חטאת ששחטה לשם חטאת מסוג שונה או לבעלים אחר

ט: חטאת ששחטה לשם חטאת נחשון דחנוכת הנשיאים פסולה, ואין לומר שדורשים מ"זאת תורת החטאת" שיהא תורה אחת לכל החטאות, שהרי במנחה מצינו שמנחות שנקמצו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, שהרי המעשים מוכיחים אם היא מחבת או מרחשת, בלולה או חריבה, וממה שצריך לטעם זה מבואר שלא דורשים "וזאת תורת המנחה" תורה אחת לכל המנחות.

חטאת ששחטה ע"מ שיתכפר בה מי שכבר מת כמו נחשון כשרה, דאין כפרה למתים.

חטאת ששחטה לשם חטאת נזיר או מצורע אין מחשבה זו פוסלת, דהני עולות נינהו דהם באות להכשיר ולא לכפרה, והשוחט חטאת על מי שמחויב עולה כשרה. וי"א שאם שחט חטאת לשם חטאת נחשון או חטאת נזיר ומצורע פסולה, כיון שהם עולות.

פסח הוא", אם אינו ענין לשינוי קודש תנהו ענין לשינוי בעלים, ומתיבת "הוא לומדים שהשינוי מעכב בדיעבד, וכיון דגלי בשחיטה ה"ה בשאר עבודות שפסול בדיעבד, ולרב אשי לומדים שאר עבודות מההקש "זאת התורה לעולה ולמנחה וכו' ", שבכל הזבחים לכתחילה לא יחשוב לשם קרבן או בעלים אחר, ושאין חילוק בין שחיטה לשאר עבודות, ומ"הוא" לומדים שבאשם דלא כתיב "הוא" אלא לאחר הקטרת אימורים, כשר בשלא לשמו, שהרי אפי' אם לא הקטיר אימוריו כלל כשר.

מותר הפסח קרב שלמים דכתיב "וזבחת פסח לד' אלוקיך צאן ובקר", והרי פסח בא מכבשים ועיזים, אלא לומר שמותר הפסח קרב לשלמים שבאים מצאן ובקר.

ת. שלא לשמה בחטאת-

דין לשמה למצוה ולעכב בד' עבודות- חטאת צריכה להשחט לשם חטאת, דכתיב "ושחט אותה לחטאת", וכן צריך לקבל לשם חטאת דכתיב "ולקח הכהן מדם החטאת", וכן צריך לזרוק לשם חטאת דכתיב "וכפר עליו הכהן מחטאתו", וכן צריך זריקה לשם אותו הבעלים דכתיב "עליו" ולא על חבירו, ולומדים מהו' של "חטאתו" ששינוי לשם בעלים אחר מעכב בזריקה, וכל העבודות שעשאה לשם קרבן אחר פוסלות דכתיב בחטאת נזיר "והקריב הכהן לפני ד' ועשה את חטאתו ואת עולתו, ומהו' של חטאתו לומדים שאם עשה את העבודות לשם בעלים אחר זה מעכב.

לרבינא לא דורשים ו' יתירא, שאף שמו של מנחתו ונסכו אפשר ללמוד שהם קרבים אפי' בלילה או למחר, אבל מה נדרוש מהו' של עולתו.

ולכן רבא אומר שלומדים שינוי קודש מחטאת מצורע דכתיב בה "ועשה הכהן את החטאת", ושינוי בעלים לומדים מ"וכפר על המיטהר".

הגמ' דוחה שא"א ללמוד חטאות מהדדי, דחטאת נזיר ומצורע יש עימהם דמים אחרים, וחטאת חלב יש בזה איסור כרת, וחטאת חלב ומצורע א"א להתירם, וחטאת חלב ונזיר אין בהם קולא לדלים.

ולכן הגמ' אומרת שלומדים מההקש לשלמים מ"וזאת התורה וכו' " שלמצוה בעינן שלא יהיה לא שינוי קודש ולא שינוי בעלים, ומהפסוקים הנ"ל לומדים שבחטאת זה מעכב.

ח: ולומדים חטאת הבאה על עבודת כוכבים מחטאת חלב, דבשניהם יש כרת, ולומדים חטאת של שבועת העדות ושל ביטוי שפתים ושל טומאת מקדש וקדשיו, מבמה הצד מחטאת חלב וחטאת נזיר ומצורע.

דין פסח שנשחט שלא לשמו שלא בזמנו

פסח שנשחט שלא לשמו, אם נשחט בזמנו פסול, ואם נשחט שלא בזמנו כשר.

והמקור שבשנשחט שלא בזמנו כשר, הוא מדכתיב "ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים לד'" ללמד שכל דבר הבא דווקא מן הצאן והיינו פסח יהיה שלמים כשקרב שלא בזמנו. דהא דכתיב "לזבח" רבויא הוא, דהוה מצי למיכתב לשלמים, והיכא דיש יתור לא דורשים כלל ופרט וכלל אלא רבוי, והתרבה פסח שנשחט לשם כל הזבחים שנעשה שלמים. ולתוס' כוונת הגמ' שדורשים כאן רבוי מיעוט ורבוי.

חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם או חטאת עבודת כוכבים, כשרה. ואם שחטה לשם חטאת דטומאת מקדש וקדשיו יש להסתפק אם כשרה כיון שבשניהם יש כרת, או פסולה כיון שהיא באה בעולה ויוורד.

שיטת רב אחא בריה דרבא שבכל האופנים ששחט לשם חטאת מסוג אחר החטאת פסולה, דכתיב "ושחט אותה לחטאת" לשם אותה חטאת, והיכא ששחטה לשם בעלים אחר, אם שחט חטאת חלב על מי שמחויב חטאת דם או חטאת עבודת כוכבים פסולה, ואם השני מחויב חטאת נזיר או מצורע כשרה, ואם הוא מחויב חטאת דטומאת מקדש וקדשיו הוי ספק. תיקו.

אם מחשבים מעבודה לעבודה

השוחט לשמה ע"מ לזרוק דמה שלא לשמה, לריו"ח פסולה ולר"ל כשרה, ומחלוקתם היא אם מחשבים מעבודה לעבודה ולומדים ממחשבת פיגול שהשוחט זבח ע"מ לזרוק דמו למחר הוי פיגול, או לא.

ל וכן נחלקו בשוחט חולין ע"מ לזרוק דמה או להקטיר חלבה לעבודת כוכבים, שלריו"ח אסורה ולר"ל מותרת, ונחלקו אם מחשבים מעבודה לעבודה וילפינן חוץ – עבודת כוכבים מפנים – מחשבת פיגול או לא.

הגמ' מביאה ק"ו לסייע לריו"ח, דאם קרבן ששחטו בשינוי בעלים כשר, ומ"מ אם שחטו כדי לזרוק דמו בשינוי בעלים פסול. כ"ש שבדבר שאם שחטו שלא לשמו הוא פסול, שאם שחטו ע"מ לזרוק דמו שלא לשמו יהיה פסול.

ואין לומר ק"ו שאם במקום שאם אמר שהוא שוחט חוץ לזמנו כשר, דינו פיגול אלא בחושב לאכול או להאכיל את המזבח חוץ לזמנו, אם שחטו ע"מ לזרוק את הדם חוץ לזמנו פסול, כ"ש שבמקום שאם אמר שהוא שוחט שלא לשמו פסול, שיהא פסול בשחטו ע"מ לזרוק דמו שלא לשמו. דאיכא למיפרך שמחשבת חוץ לזמנו חמירא שהרי יש בזה כרת.

ואין לומר ק"ו שאם במקום שאמר שהוא שוחט חוץ למקומו כשר, אם שחטו ע"מ לזרוק את הדם חוץ למקומו פסול, כ"ש שבמקום שאם אמר שהוא שוחט שלא לשמו פסול, שיהא פסול בשחטו ע"מ לזרוק דמו שלא לשמו. דאיכא למיפרך שמחשבת חוץ למקומו חמירא שכן נוהגת בכל הזבחים, אבל מחשבת שלא לשמו אינה נוהגת אלא בפסח וחטאת.

הגמ' מביאה ראייה לר"ל ממה שצריך פסוק ששינוי קודש פוסל בזריקה, ולא לומדים ק"ו משחיטה וקבלה, דאין לומר שהפסוק מלמד שמחשבים מעבודה לעבודה, שהרי דין זה אפשר ללמוד מהק"ו שהביאה הגמ' לריו"ח.

וריו"ח סובר שא"א ללמוד משחיטה וקבלה, שהרי הם טעונות צפון וישנם בחטאות הפנימיות. ולר"ל כיון שבשלמים חומרות אלו לא שייכות אין כאן פירכא.

אשם ששחטו שלא לשמו

אשם ששחטו שלא לשמו לת"ק האשם כשר אלא שלא עלה לבעלים לשם חובה, כשאר קרבנות, ולר"א דינו כחטאת שפסול, שהרי שניהם באים על חטא.

הגמ' אומרת שר"א לא לומד דין זה מחטאת שגם היא באה על חטא, שהרי חטאת דמה למעלה ואשם דמו למטה.

(וכן יש לפרוך שחטאת טעונה ד' מתנות על ד' קרנות, ודמה ניתן באצבע, וצריך לתת דם בקרן ובחודה. אמנם אין לפרוך מה לחטאת שדמה נכנס לפני ולפנים, כיון שאפשר ללמוד מחטאות החיצונות. ואין לפרוך שחטאת חיצונה אם נכנס דמה לפני ולפנים פסולה, דלר"א כך הדין גם באשם. ואין לפרוך שחטאת מכפרת על כריתות, דאיכא למילף מחטאת של שבועת העדות. ואין לפרוך שחטאת טעונה ד' מתנות, דסבר רבי ישמעאל שכל הזבחים טעונים ד' מתנות). ואין לומר פסח יוכיח שדמו למטה והוא פסול שלא לשמו, שהרי פסח זמנו קבוע. ואין ללמוד מצד השוה דמה להצד השוה שכן יש בהם כרת. ומטעם זה גם אין ללמוד מדכתיב כחטאת כאשם.

ל ואין ללמוד שאשם יהיה דמו מלעלה, שהרי אפי' עולה שהיא כליל דמה למטה, ואם תפרוך מה לעולה שכן אינה מכפרת, חטאת העוף תוכיח, ואם תפרוך שחטאת העוף אינו מין זבח עולה תוכיח, ולומדים מצד השוה. ורבא מפרזיקיא דוחה מה להצד השוה שכן אין להם קיצבה. ולכן הגמ' אומרת שאשם דמו למטה דכתיב "הכהן המחטא אותה" ולא זבח אחר. ואף שמ"א אותה" של חטאת אין לומדים ששאר הזבחים כשרים אף שלא לשמן, דשאני התם דשייר פסח, אבל הכא אף ששייר עולת העוף זה אינו שיוור בזביחה, או דנימא שעולת העוף אין דמה ניתן באותו מקום עם החטאת, שהרי דמים החיצוניים ניתנים מחוט הסיקרא ולמטה, והעליונים מחוט הסיקרא ולמעלה, ולרשב"א בחטאת בהמה נותנים את הדם על גופה של קרן.

ואין ללמוד דין זה מדכתיב "היא" באשם, כמו שלומדים מ"היא" שנא' גבי חטאת, ו"הוא" שנא' גבי פסח, ששלא לשמה פסול, שהרי לא נאמר הוא באשם אלא לאחר הקטרת אימורים, והקטרת אימורים כלל אינה מעכבת באשם.

דמים שנכנסו לפני ולפנים – לר"ע כל הדמים שנכנסו לפני ולפנים פסולים, ולחכמים רק חטאת נפסלת, ולר"א גם אשם נפסל שנא' "כחטאת כאשם".

י"א. מנחה שלא לשמה – מנחת חוטא שקמצה שלא לשמה פסולה, אבל מנחת נדבה שקמצה שלא לשמה כשרה.

מנחה שלא ניתן קומצה בכלי שרת פסולה, ור"ש מכשיר, דכתיב "קודש קדשים היא כחטאת וכאשם" שאם עובדה ביד יעבדה בימין בחטאת, ואם עובדה בכלי יעבדה בשמאל כאשם. ולרבנן לומדים מזה שאשם טעון סמיכה כחטאת.

דין הנשחטים לשם פסח או חטאת – שיטת יוסי בן חוני שכל הנשחטים לשם פסח ב"ד ניסן, או לשם חטאת בכל זמן, פסולים. ור"א סובר כמותו לגבי הנשחטים לשם פסח, (וכן פסח שעברה שנתו ושחטו בזמנו לשמו). ולגבי הנשחטים לשם חטאת, לריו"ח גם בזה סובר ר"א כיוסי בן חוני, ולרבה בזה ר"א אינו סובר כמותו. ורבי יהושע מכשיר בין בנשחטים לשם פסח, ובין בפסח שעברה שנתו ושחטו בזמנו לשמו. הגמ' מבארת במה נחלקו ר"א ורבי יהושע.

י"ב: וכן היכא שאכל חלב והפריש קרבן, והמיר דתו או שנשטתה, וחזר לקדמותו, הואיל ונדחה ידחה. ואין חילוק בין דחי נפשיה בידיה לנדחה ממילא, ובין היכא דאין בידו לחזור והיכא דבידו לחזור. אמנם היכא שהדיחוי היה מחמת שבי"ד הורו שחלב מותר, לא הוי דיחוי, כיון שגם הקרבן נדחה.

עולה שנשחטה שלא לשמה

לשמעון בן עזאי אף עולה שנשחטה שלא לשמה פסולה, ואמר שכך הסכימו ע"ב זקנים שכולם היו בשיטה אחת, ולא הודו לו חכמים.

הגמ' אומרת שאין ללמוד דין זה מדכתיב "עולה הוא", שהרי גם באשם כתיב הוא, (ותרי הוא כתיבי).

אלא לומדים דין זה ק"ו מחטאת, שהרי עולה חמורה מחטאת שכן היא כליל, ואם תפרוך מה לחטאת שכן מכפרת, פסח יוכיח, ואם תפרוך מה לפסח שכן זמנו קבוע, חטאת תוכיח, ולמדים מצד השוה, ואין לפרוך מה להצד השוה שכן יש בהם צד כרת, דס"ל שצד כרת אינו פירכא לפי שאינו שוה בשניהם. אבל אשם לא לומדים, משום דמה להצד השוה שכן ישנם בציבור כביחיד, משא"כ אשם.

י"ג: ובאופן אחר י"ל שכן עזאי גמרא גמיר לה.

לשמון ושלא לשמן - פסח וחטאת נפסלים שלא לשמן אף אם חשב גם לשמן, ובין אם חשב קודם לשמן והיינו לשם פסח ולשם שלמים, ובין אם חשב קודם שלא לשמן והיינו לשם שלמים ולשם פסח.

ד' עבודות פוסלות בזבח אם עשאם שלא לשמה, שחיטה קבלה הולכה וזריקה. ור"ש מכשיר בהולכה, לפי שאפשר לזבח בלא זריקה אם ישחוט לצד המזבח. ור"א אומר שאם הלך במקום שצריך להלך פוסל, אבל המהלך במקום שא"צ להלך אינו פוסל.

מדיני קבלה

קבלה צריכה להעשות **בכהן כשר ובכלי שרת** מלושב בבגדי כהונה, דכתיב "והקריבו בני אהרן הכהנים", ואיירי בקבלה ולא בזריקה, שהרי אח"כ כתיב זרקו. ולר"ע לומדים דינים אלו מגז"ש בני אהרן בני אהרן.

ר"ט אומר שהוא שמע שיש **חילוק בין קבלה לזריקה**, ואינו יודע במה, ואמר לו ר"ע שקבלה לא עשה בה מחשבה כמעשה, ואם קיבל בחוץ אינו חייב כרת, ואם קיבלו פסולים אין חייבים, אבל בזריקה עשה מחשבה כמעשה, ואם זרק בחוץ ענוש כרת, ואם זרקו פסולים חייבים.

והא דבקבלה **לא עשה מחשבה כמעשה** היינו לענין מחשבת פיגול, שאם שחט ע"מ לקבל דמה למחר לא הוי פיגול, אבל אם אמר הריני מקבל דמה ע"מ לשפוך שיריים למחר הוי פיגול כיון שחשב להאכיל את המזבח חוץ לזמנו.

ומחשבת שלא לשמה פוסלת אף בקבלה ובשחיטה, דכתיב "ואם האכל יאכל וכו' לא ירצה" בדברים המביאים לידי אכילה הכתוב מדבר.

בשפיכת שיריים והקטרת אימורים מחשבת פיגול אינה פוסלת, דכתיב "ביום השלישי לא ירצה, המקריב אותו לא

י"א: שיטת שמעון אחי עזריה שזבחים ששחטם לשם קרבן הגבוה מהם כשרים, ואם שחטם לשם קרבן נמוך מהם פסולים. דכתיב "ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו לד'". (ואף שלומדים מפסוק זה שהאוכל טבל במיטה, דין זה לומדים מדכתיב ירימו ולא הורמו).

קדשי קדשים גבוהים מקדשים קלים, ושלמים גבוהים מבכור ומעשר ופסח מפני שהשלמים טעונים מתן ד' וסמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק.

רבי זירא מסתפק אם שמעון אחי עזריה סובר שבנשחטו לשם גבוה מהם, הקרבן כשר ומרצה, ובתרתו פליג, או שכשר ואינו מרצה ובחדא פליג.

פסח ששחטו בי"ד שחרית שלא לשמו

לרבי יהושע כשר כמו שנשחט בי"ג, ולבן בתירא פסול.

רבי אלעזר אמר בשם רבי אושעיא שלבן בתירא כל יום י"ד הוא זמן הקרבת הפסח, ופסח שנשחט בי"ד שחרית לשמו כשר, וס"ל ש"בין הערבים" היינו בין שני ערבים בין עלות השחר שהוא סוף הערב של אתמול לשקיעת החמה שהיא תחילת הערב.

דברים שכתוב בהם בין הערבים ואין הכונה מהבוקר אף לבן בתירא - תמיד של בין הערבים זמנו מחצות, דהא כתיב "את הכבש האחד תעשה בבוקר" ולא שנים בבוקר. וכן הדלקת נרות המנורה זמנה בערב, דכתיב "מערב עד בוקר" תן לה מידתה שתהא דולקת מערב עד בוקר, ועוד לומדים מזה שזו העבודה היחידה שכשרה מערב עד בוקר. וכן קטורת הוקשה לנרות.

י"ב: אף לבן בתירא שאפשר לשחוט את הפסח בבוקר, אם השתהה עד בין הערבים צריך לשחטו אחרי התמיד. וכן מצינו לגבי מנחה ומוסף שאם השתהה מלהתפלל מוסף צריך להתפלל מנחה ואח"כ מוסף.

שיטת ריו"ח שלבן בתירא אין לשחוט את הפסח לפני חצות של י"ד, ומ"מ אם נשחט שלא לשמו פסול אף שבי"ג כשר, כיון שי"ד מקצתו ראוי.

הגמ' שואלת א"כ **מתי אפשר להפריש פסח לבן בתירא**, שהרי אם הפריש בי"ג הרי נראה ונדחה בי"ד שחרית, ואם הפריש בי"ד שחרית הרי הוא דחוי מעיקרו.

רבי אבהו מתרץ שצריך להפרישו אחר חצות. לאביי אפי' בהפריש בבוקר כיון שהוא ראוי להקרבה בו ביום אינו מחוסר זמן. ולרב פפא גם בליל י"ד אינו מחוסר זמן. וכדמצינו לגבי מעשר בהמה שולד בהמה בליל שמיני ללידתו נכנס לדיר להתעשר, ורק להקרבה בעיני יום, (דכתיב "והיה ז' ימים תחת אמו", ומאיירך כתיב "ומיום השמיני והלאה"), והיינו לילה לקדושה ויום להרצאה).

דיחוי בקרבנות

בהמה של שני שותפין שהקדיש אחד את חציה וקנה את החצי השני והקדיש גם אותו, לריו"ח הבהמה קדושה, ואינה קריבה, דבעלי חיים נדחים, ואף דיחוי מעיקרא הוי דיחוי, ואף בקדושת דמים יש דיחוי, ובהמה זו עושה תמורה, ותמורתה כיוצא בה.

הולכה בזר

שיטת רב חסדא שהולכה בזר כשרה, מדכתיב "וישחטו את הפסח ויזרקו הכהנים את הדם מידם" והיינו מידם של השוחטים שלא היו כהנים.

י"ד: הגמ' מביאה ברייתא שמבואר בה שזר ואונן ושיכור ובעל מום פסולים לקבלה הולכה וזריקה. וכן כהן יושב או עבודה בשמאל פסולה.

ובהכרח דקרא איירי שהזר עביד מעשה איצטבא שהכהן המקבל נותנו לו עד שהזורק בא ונטלו.

לרבה ורב יוסף לרבנן שעבודה שאפשר לבטלה עבודה היא, **הולכה בזר פסולה**, (ומ"מ שחיטה כשרה בזר, דשחיטה לאו עבודה היא, ואמנם שחיטת פרה אדומה פסולה בזר, כיון דכתיב בה אלעזר וחוקה, וכמו שמראות נגעים צריכים כהן אע"פ שאינם עבודה), ולר"ש שעבודה שאפשר לבטלה לאו עבודה היא, הולכה בזר כשרה.

ואף שהולכת אברים לכבש פסולה בזר אע"פ שאפשר לבטלה, שאני התם דכתיב "והקריב הכהן את הכל המזבחה" והקרבה היינו הולכת אברים לכבש, והיכא דגלי גלי והיכא דלא גלי לא גלי. והגמ' שואלת שאם הולכת אברים לכבש צריכה כהונה אע"פ שאינה מעכבת, כ"ש שהולכת דם שהיא מעכבת פסולה בזר.

שיטת רבי אלעזר שהולכה פסולה בזר אף לר"ש.

הולכה שלא ברגל

הגמ' מסתפקת אם הולכה שלא ברגל שמה הולכה, או דלאו שמה הולכה.

ואי נימא דלאו שמה הולכה הא **דיושב פסול** היינו אפי' היכא שגורר עצמו בישיבה, ועומד כשר אף אם נייד רק פורתא. וכן מה שהיו מוליכים את דם הפסח ע"י נתינה מאחד לחבירו, היו ניידים פורתא.

והא דתנן שאם קיבל הכשר ונתן לפסול יחזיר לכשר, אין הכרח שצריך להחזיר לאותו כשר דהולכה שלא ברגל לאו שמה הולכה, אלא הכונה שיחזור כשר ויקבלה.

לריו"ח הולכה שלא ברגל לאו שמה הולכה.

ט"ו: הגמ' מסתפקת אם אפשר לתקן הולכה שלא ברגל, והגמ' מביאה ראיה מדברי ריו"ח שא"א לתקן, והגמ' מביאה ראיה שאפשר לתקן ממה שדם שנשפך מהכלי ואספו כשר, דלא מסתבר דאיכפל תנא לאשמועינן דווקא במקום שהדם לא התפשט לכיוון המזבחה, כגון שיש מדרון לצד השני, או שנשפך לגומא, או בדם סמיר.

הגמ' תולה דין הולכה שלא ברגל במחלוקת ר"ש ורבנן דמתני', שר"ש סובר שמחשבה לא פוסלת בהילוך איירי בהולכה שלא ברגל דלאו הולכה היא, ובהולכה זוטרתני לכו"ע לא פסלה, ונחלקו בהולכה רבת. ולפי זה פסול מחשבה בחטאת העוף שייך לר"ש רק ממתית שהדם פרש עד שהגיע למזבחה, דלפני כן היא הולכה, ואח"כ כבר נעשתה המצוה, (וכן מצינו שאם נקטעה יד המזה לפני שהגיע הדם לאויר המזבחה סולה, דבעינן "והזה ונתן").

זר שהולך נחלקו בני רבי חייא ורבי ינאי אם יכול הכהן להוליכו ולתקן או לא.

יחשב", זריקה יצאה מן הכלל כדי לומר שרק עבודה שמעכבת כפרה מכפרת, ושפיכת שיריים והקטרת אימורים אינם מעכבים את הכפרה. אמנם כל זה היינו אם חשב בשפיכת שיריים ע"מ להקטיר אימורים למחר, אבל אם זרק את הדם ע"מ לשפוך שיריים או להקטיר אימורים למחר לא הוי פיגול.

פיגול בטבילת אצבע

י"ג: טבילת אצבע מפגלת בחטאת פנימית אם טבל ע"מ להקטיר אימורים למחר, ואין לטעון שלא מצינו פיגול בשלמים בטבילת אצבע דכל הזבחים בזריקה ולא בטבילת אצבע, מ"מ לא הכל נלמד משלמים, אלא מרביא דקראי, שהרי בשלמים מחשבת שלא לשמה אין מוציאה מידי פיגול, ובחטאת כן מוציאה דכיון שלא קרב המתיר כמצוותו אינו פיגול ליענש כרת על אכילתו, ואין אומרים שכמו שמחשבת חוץ למקומו הפוסלת בשלמים מוציאה מידי פיגול, אף מחשבת שלא לשמה הפוסלת בחטאת מוציאה מידי פיגול.

והא דאיתא בברייתא שטבילת אצבע לא מפגלת אם טבל ע"מ להקטיר אימורים למחר, ולא מתפגלת אם שחט ע"מ לטבול אצבע למחר, אין לומר שזו שיטת ר"ש, שהרי לר"ש רק קרבן שקרב במזבח החיצון שייך בו פיגול, אלא זו שיטת רבנן, ומ"מ בחטאות החיצונות טבילת אצבע אינה מפגלת, ואף דבחיצונות לא כתיב טבילה, מ"מ הו"א שכיון שאם קוף שם מהדם על האצבע צריך ליטול מהדם בעצמו, כמאן דכתיב וטבל דמי, קמ"ל.

פיגול במנחות שייך בקמיצה ובנתינה ובהולכה ובהקטרה, כמו בשחיטה קבלה הולכה וזריקה, ואין לומר שקבלה היא ממילא משא"כ נתינה בכלי, דמ"מ שניהם מתן כלי הם.

פיגול ופסול בחטאות הפנימיות לר"ש

י"ד: אף לר"ש שקרבן שאינו קרב על מזבח החיצון אין בו משום פיגול, והולכה בקרבנות אינה פוסלת, מ"מ הולכת חטאות הפנימיות מחשבה פוסלת בהם. מחשבת חוץ לזמנו שפוסלת לומדים משלמים. ומחשבת חוץ למקומו שפוסלת לומדים ממחשבת שלא לשמה, ואין לפרוץ שמחשבת שלא לשמה נוהגת גם בבמה, הרי אין פסול שלא לשמה אלא בפסח וחטאת, והם אינם קרבים בבמה. ולל"ב ר"ש לומד חוץ למקומו מחוץ לזמנו מהיקש.

אם ר"ש סובר כבנו רבי אלעזר שבין האולם ולמזבח קרוי צפון, נמצא שאין מחשבה פוסלת בהולכת חטאות הפנימיות אלא מפתח האולם ולפנים. ואם ר"ש סובר כר"י שרצפת העזרה מקודשת כמזבח להקטרת חלבים, א"כ אין מחשבה פוסלת בהולכת סילוק בזיכין אלא מפתח ההיכל ולחוץ.

ואם ר"ש סובר שקדושת היכל ואולם היא קדושה אחת, א"כ אין מחשבה פוסלת אלא מפתח האולם ולחוץ. ואם תוך הפתח דינו כאולם עצמו, א"כ אין מחשבה פוסלת אלא בכדי הושטת יד. ואם ר"ש סובר שרק הולכה ברגל נחשבת הולכה, א"כ מחשבה בהולכת הביזים אינה פוסלת כלל.

י"א שלומדים דין זה מדכתיב בכהן גדול "ומן המקדש לא יצא ולא יחלל", לימד על כהן הדיוט שאם לא יצא חילל.

ולרבי אלעזר לומדים דין זה מדכתיב גבי שעיר החטאת ששרפו אחר מיתת נדב ואביהוא, שהיו אוננים, ואמר אהרן וכי "הן הקריבו" והרי הדיוטות פסולים לעבודה אוננים, הרי אני הקרבתיו וכה"ג מקריב אונן, ומבואר שאם הם הקריבו היה הקרבן פסול. והמ"ד הראשון סובר שמפני טומאה נשרפה. ור"א חולק על הדיוק של המ"ד הראשון.

ט"ז: **לתנא דבי רבי ישמעאל** לומדים דין זה מצד השוה מבעל מום זר וטמא, דאי תימא שבעל מום חמור שכן פוסל בין בקרבן בין במקריב, זר יוכיח. ואם תאמר שזר חמור שהרי אין לו תקנה, בעל מום יוכיח. ואם תאמר ששניהם חמורים שהרי לא הותרו מכללם, אבל אונן הותר בכה"ג, טמא יוכיח. ואם תאמר מה לטמא שכן מטמא, זר ובעל מום יוכיחו. ואין לומר מה להצד השוה שבהם שלא הותרו מכללם אצל כה"ג בקרבן יחיד, דמ"מ שם טומאה הותר. ואזהרה לאונן לומדים מ"הן הקריבו" וס"ל שהחטאת נשרפה מפני האנינות, וכן"ל.

לרב משרשיא לומדים דין זה מק"ו מיושב שאף שהוא אוכל קדשים מ"מ אם עבד חילל, כ"ש שאונן שאינו אוכל בקדשים שאם עבד חילל. ואין לפרוץ מה ליושב שכן פסול לעדות, דאיכא למילף מת"ח שהוא כשר לעדות יושב, ושם יושב לא פריך, ואי פריך לומדים צד השוה מיושב ומבעל מום או זר או טמא.

פסול אונן בקרבן ציבור-

שיטת רבא שקרבן ציבור שהקריבו אונן, מרצה. דאם טומאה שלא הותרה בכה"ג בקרבן יחיד, הותרה בכהן הדיוט בטומאת ציבור, כ"ש אנינות שהותרה בכה"ג בקרבן יחיד, שתותר אצל כהן הדיוט בקרבן ציבור.

רבא בר אהילאי שואל דא"כ נלמד שאנינות לא הותרה לכה"ג בקרבן יחיד. או שטומאה תותר לכהן גדול בקרבן יחיד. או שטומאה לא תותר לכהן הדיוט בקרבן ציבור. וממילא כיון שאפשר ללמוד בכמה אופנים לא לומדים כלום.

פסול טבול יום לעבודה

י"ז. טבול יום שקיבל את הדם פסל.

רבי סימאי לומד (רמז) דין זה מדכתיב "קדושים יהיו ולא יחללו", וכיון שטמא נלמד כבר מ"וינזרו" תנהו ענין לטבול יום. ואין אומרים תנהו ענין לקורח קרחה או למשחית פאת זקן, כיון שלומדים מתרומה שטבול יום שעבר ועבד חייב מיתה, וא"כ מי שפוסל תרומה פוסל עבודה, וקורח קרחה ומשחית פאת זקן מותרים בתרומה.

א"א ללמוד טבול יום מטמא, דטמא חמור שהרי מטמא אחרים. וא"א ללמוד מחוסר כיפורים מטבול מום, שהרי טבול יום חמור שהוא פסול בתרומה. וא"א ללמוד נטבול יום ממחוסר כיפורים, דמחוסר כיפורים חמור שהרי הוא מחוסר מעשה. וא"א ללמוד מחוסר כיפורים מטמא וטבול יום, שהרי שניהם אינם אוכלים בתרומה. וא"א ללמוד טבול יום ממחוסר כיפורים וטמא, שהרי שניהם מחוסרים מעשה,

כהן שהולך והחזיר, וחזר זר והוליקו לרב שמי בר אשי מי שמכשיר במקרה הקודם כאן פסול, והפוסל שם מכשיר כאן. ולרבא כאן פסול לכו"ע, שהרי צריך להחזיר את הדם למזבח.

ט"ו: ואמרו רבא ורב ירמיה מדיפתי שבזה נחלקו במתני' ר"א וחכמים לגבי מהלך במקום שא"צ להלך, אבל אם קיבלו בחוץ והכניסו לפנים פסול לכו"ע, ואם קיבלו בפנים והוציאו לחוץ כשר לכו"ע.

ואב"י מביא ברייתא שמבואר בה שאם קיבלו בפנים והוציאו לחוץ ההוצאה היא מהלך במקום שא"צ להלך, אבל ההחזרה נחשבת הילוך שצריך להלך. ואמר רבא אי תניא תניא.

כל הזבחים שקיבלו דמן:

פסול זר לעבודה

זר שקיבל את הדם פסל.

ללוי לומדים דין זה מדכתיב "דבר אל אהרן ואל בניו וינזרו מקדשי בני ישראל, ולא יחללו", ללמד שבני ישראל מחללים את הקדשים. דאין לומר שבא למעט נשים, שהרי גם קרבן נשים צריך להקרב בטהרה. ואין לומר שבא למעט עכו"ם שהרי קרבן עכו"ם אינו קרב בטומאה, דאפי' הציץ אינו מרצה על קרבן עכו"ם שקרב בטומאה, בין בשוגג בין במזיד.

ט"ז. **ולתנא דבי רבי ישמעאל** לומדים שזר מוזהר מעבודה דכתיב "וזר לא יקרב אליכם", (דאם לומדים מ"וינזרו" הרי כתיב בהם נמי "ולא יחללו"). והא דזר פסול לקבלה הגמ' רוצה ללמוד דין זה מצד השוה מבעל מום וטמא, דאם בעל מום שכשר לאכילה אם עבד חילל, כ"ש שזר שאינו אוכל קדשי קדשים אם עבד חילל. ואי תימא שמום חמור שפוסל בקרבן ובמקריב, נימא טמא יוכיח. ואי תימא שטמא חמור שכן מטמא אחרים, בעל מום יוכיח. ולמדים משניהם בצד השוה. והגמ' דוחה דמה לבעל מום וטמא שכן לא הותרו בבמה. ולכן הגמ' רוצה ללמוד צד השוה מבעל מום ואונן, דאי תימא מה לאונן שכן אסור במעשר, נימא בעל מום יוכיח. ואין להקשות ששניהם אסורים בבמה, ד"ל שאונן מותר בבמה.

לרב משרשיא לומדים שזר מחלל את העבודה מיושב שהוא פסול לעבודה, ואין לפרוץ מה ליושב שכן פסול לעדות, דאיכא למילף מת"ח שהוא כשר לעדות יושב, ושם יושב לא פריך, ואי פריך לומדים צד השוה מיושב ומאונן או טמא או בעל מום, ובבמה יושב כשר, דכתיב "לעמוד לשרת לפני ד'".

פסול אונן לעבודה

אונן שקיבל את הדם פסל.

(וסבר דמחוסר כיפורים דזב כזב, ולא קלשה הטומאה. וכדלהלן).

י"ז: מחוסר כיפורים דזב- פרה ששרפה אונן או מחוסר כיפורים כשרה, וליוסף ההבלי אם שרפה מחוסר כיפורים פסולה. הגמ' אומרת שאין הכרח שנחלקו אם מחוסר כיפורים דזב כזב והוי טמא וכתוב "ושרף איש טהור", או דאינו כזב. די"ל דלכו"ע הוא כזב, אלא כיון דכתיב "והזה הטהור" מכלל שהוא טמא שהרי כבר כתוב ולקח אזוב וטבל במים איש טהור, ולומדים מזה שטובל יום כשר, נחלקו אם הותרה טומאה דאותה פרשה והיינו טובל יום דנבילה ודשרץ, אבל מחוסר כיפורים של זב שהוא חמור מטובל יום דמת שכן טומאה יוצאת מגופו לא, או שהורה כל טומאה.

פסול מחוסר בגדים לעבודה

מחוסר בגדים פסול לעבודה, דכתיב "יין ושיכר אל תשת" וכתוב "להבדיל בין הקודש ובין החול" לומר שעבודה בשכרות קרויה חול, (ולמסקנה לומדים מפסוק זה שאסור לשתויי יין להורות הלכה), ולומדים מחוסר בגדים ומי שלא רחץ ידים ורגלים מגז"ש חוקה חוקה. ואמנם א"א ללמוד משם אלא עבודה שזר חייב עליה מיתה דכתיב התם "ולא תמותו", ולכן לומדים מדכתיב "וחגרת אותם אבנט אהרן ובניו, וחבשת להם מגבעות, והיתה להם לחוקת עולם", שאם אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם. ושתויי יין לומדים חוקה חוקה ממחוסר בגדים.

י"ח: וצריך לכתוב גם "ונתנו בני אהרן הכהן" והיינו שיהיה בכיהוננו, אבל כה"ג שלבד בגדי כהן הדיוט ועבד עבודתו פסולה, דמ"והיתה להם" ליכא למילף אלא עבודה המעכבת את הכפרה.

וצריך לכתוב גם "וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים", והיינו שיהיו בכיהונם, אבל כהן הדיוט שלבש בגדי כהן גדול ועבד עבודתו פסולה, דמ"והיתה להם" א"א ללמוד אלא שמחוסר בגדים פסול, ולא ייתור בגדים.

דיני בגדי כהונה

בגדים משוחקים ישינם, שעבד בהם עבודתו כשרה.

לבש ב' מכנסים, או ב' אבנטים, או שחסר לו מבגדי הכהונה בגד אחד, או שהיתה לו רטיה על המכה תחת הבגד, או שהיו הבגדים מטושטשים בטיט, או קרועים ואפי' חדשים, ועבד, עבודתו פסולה.

י"ח: ואם היו מסולקים מהקרקע כיון שהם קצרים, לשמואל אם סילקם ע"י אבנט כשרים ואם הם חסרים באורכם פסולים, ולרב בזה ובזה פסולים.

ואם היו מרושלים נגרים בקרקע, לשמואל כשרים ולרב פסולים, ורק היכא שסילקם ע"י אבנט כשרים.

אם הדין הנ"ל תלוי בדין טלית של ה' כנפות- והנה כתיב "על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה", בברייתא אחת לומדים מ"אשר תכסה בה" לרבות בעלת חמש כנפות, ומ"ארבע" לומדים למעט בעלת שלש כנפות, ועדיף לרבות חמש לפי שיש בכלל חמש ארבע. ובברייתא אחרת ממעטים מארבע גם בעלת שלש וגם בעלת חמש. רב ירמיה

מדיפתי רוצה לומר שהמחלוקת היא אם יתר כמאן דאיתיה דמי או לא, וממילא ה"ה שנחלקו בבגדי כהונה שהיו מרושלים ולא סילקם ע"י אבנט. והגמ' אומרת שי"ל שנחלקו אם מרבים חמש מ"אשר תכסה בה", או שלומדים משם לרבות כסות סומא, (ומ"וראיתם אותנו" ממעטים כסות לילה, ועדיף למעט כסות לילה מפני שאינה בראיה גם אצל אחרים. והמ"ד השני לומד זאת מ"אשר" ואיך "אשר" לא דריש).

בגדי כהונה צריך שיהיו של פשתן, דכתיב "בד" דבר העולה מן הקרקע בד בבד, ולא ב' קנים מגזע אחד, אבל צמר נחלק לכמה, ופשתן נחלק רק ע"י שמכים אותו. ולרבינא לומדים שבד היינו פשתן מדכתיב "ומכנסים פשתים יהיו על מתניהם, ועד יחזקאל קיבלו דין זה בקבלה, ויחזקאל אסמכיה אקרא, וכמו הא דכתיב "כל בן נכר ערל לב וערל בשר לא יבוא אל מקדשי" שבא יחזקאל ואסמכיה אקרא. והא דכתיב "לא יחגרו ביזע" היינו שלא יחגרו במקום שמזיעים, לא למטה ממתניהם ולא למעלה מאציליהם אלא כנגד אצילי ידיהם.

עוד לומדים מתיבת "בד" שצריך שבגדי כהונה יהיו חדשים (אינו מעכב) ושזורים ושהחוט יהיה כפול שש (מעכב בדיעבד),

י"ט. לבישת בגדי חולין עם הבגדי כהונה-

אין ללבוש בגדי חול עם הבגדי כהונה.

איתא בעירובין שכהן שלקה באצבעו כורך עליה גמי במקדש ולא גזרו לאסור בשבת שמא ישחוק סממנים, דגנאי הוא שתיראה מכתו, אבל במדינה אסור, ואם כוונתו להוציא דם אסור אף במקדש. ואמר רב יהודה בריה דרבי חייה שצלצול קטן אסור לשים אף במקדש משום דהוי יתור בגדים, (ולכן פסול אף היכא דליכא חציצה, כגון בשמאל או שלא בשעת עבודה), ולריו"ח אין דין יתור בגדים אלא במקום בגדים, ולרבא במקום בגדים אפי' נימא אחת חוצצת, ושלא במקום בגדים רק ג' על ג' חוצץ, וצלצול קטן יש להסתפק אם אינו חוצץ לרבא, או דכיון דחשיב חוצץ.

ללישנא בתרא לרב יהודה בריה דרבי חייה אין לשים צלצול קטן משום חציצה, ולריו"ח בגד ג' על ג' חוצץ אף שלא במקום בגדים, אבל בגד פחות מג' על ג' אינו חוצץ אלא במקום בגדים, וצלצול קטן יש להסתפק אם חוצץ כיון דחשיב או לא.

כמה ספיקות בדיני חציצה בבגדי כהונה-

רבא מסתפק אם נכנסה לו רוח בבגדו הוי חציצה ד"על בשרו" בעינו, או שאינו חוצץ כיון שכן דרך לבישה.

כינה מתה חוצצת, ורבא מסתפק אם חיה חוצצת כיון דקפיד עלה, או שאינה חוצצת כיון שהיא כבשרו.

עפר ודאי חוצץ, ואבק עפר ספק.

וכן יש להסתפק אם צריך שהבגד יהיה דחוק כדי שיעגע בבית השחי, דבעינן "על בשרו", או שיכול ללבוש כדרך לבישה.

הכניס ידו לתוך חיקו ילה"ס אם גופו חוצץ או לא.

נימא חוצצת, ונימא מדולדלת ספק.

שער שנכנס בבגד ילה"ס אם חוצץ.

תפילין – לרבי זירא למ"ד לילה לאו זמן תפילין חוצצים ביום כמו בלילה, ולמ"ד לילה זמן תפילין ילה"ס אם חוצצים או לא. ורב אמי אומר שחוצצים. והא דאיתא בברייתא שכהנים בעבודתם (ולוים בדוכנם וישראל במעמדם) פטורים מתפילין, באמת אסורים בתפילין, ונקט פטורים אטו לויים וישראלים, והא דתניא שאין חוצצים איירי בשל ראש, שהרי השיער היה נראה בין הציץ למצנפת, אבל של יד חוצץ, דכתיב "על בשרו".

י"ט: פסול מחוסר כיפורים לעבודה – מחוסר כיפורים שעבד עבודתו פסולה, דכתיב "וכפר עליה הכהן וטהרה", משמע שהיתה טמאה.

דיני קידוש ידים ורגלים

מי שלא רחץ ידים ורגלים ועבד עבודתו פסולה, ולומדים דין זה חוקה חוקה ממחוסר בגדים.

כה"ג שלא טבל ולא קידש בין בגד לבגד או בין עבודה לעבודה עבודתו כשרה, אבל כה"ג או הדיוט שלא קידש ידיו שחרית עבודתו פסולה. לחזקיה לומדים דין זה מדכתיב "והיתה להם חק עולם לו ולזרעו לדורותם" ללמד שרק דבר המעכב בזרעו מעכב גם בו. ולרבי יונתן לומדים דין זה מדכתיב "ורחצו ממנו משה ואהרן ובניו" שרק דבר המעכב בזרעו מעכב גם בו, (אבל הפסוק הקודם מדבר לדורות, ולחזקיה לומדים מ"ורחצו וכו' " שכל כיוור שאין בו כדי לקדש ד' כהנים ממנו אין מקדשים בו.

צורת קידוש ידים ורגלים – מניח ידו הימנית על רגלו הימנית, והשמאלית על השמאלית, ומקדש. ולרבי יוסי ברבי יהודה מניח יד על יד ורגל על רגל ומקדש, וחבירו מסייעו שלא יפול, (ולרבנן זה לא נחשב עמידה, וכתוב "לשרת" ושרות הוא במעומד).

מתי צריך לחזור ולקדש – לרבי אם קידש ביום א"צ לקדש בלילה, אבל אם קידש בלילה צריך לקדש ביום, ואפי"א לא הפסיק מעבודתו, דס"ל לינה פוסלת קידוש ידים ורגלים, דכתיב "בגשתם" וגושה דשחרית היא גישה אחרת, והא דכתיב בבואם היינו שאינו חייב בכל גישה באותו יום. ולר"א בר"ש אין לינה פוסלת, דכתיב "בבואם" שלא יצא, וזה מועיל אפי' לעשרה ימים, והא דכתיב "בגשתם" בא ללמד שקידוש שני מקדש כשהוא לבוש, דבעינן שלא יהיה מחוסר לבישה אלא גישה בלבד, ומדכתיב "לשרת" לומדים שאין חייב בביאה שלא לעבודה, ומדכתיב "להקטיר" לומדים שאף עבודה שאינה מעכבת בכפרה צריכה קידוש.

כ. אם מי הכיור נפסלים בלינה – י"א שאילפא מסתפק אם לראבר"ש מי הכיור עצמם נפסלים בלינה, או לא. וי"א שאילפא פשט שהמחלוקת הנ"ל היא גם במי הכיור. והגמ' מוכיחה שנשאר הדבר בספק, ממה שהסתפק אילפא אם מה שכיור שלא שיקעו מבערב יכול לקדש ממנו ללילה ולא ליום, הכונה שאין צריך או שאין מועיל.

חדש – יצא לאור תמצית הש"ס על כל סדר גזיקין. וכן תמצית גפ"ת על מסכתות פסחים יבמות גיטין ב"מ וב"ב. כמו כן ניתן להשיג תמצית הש"ס א' (ברכות וסדר מועד). תמצית הש"ס ב' (נשים). (ניתן להשיג גם על כל מסכת בנפרד). תמצית תנ"ך. תמצית משנה ברורה חלקים א' ב', ותמצית ספרי מוסר, ותמצית ספרי חפץ חיים. לפרטים – 0527692282.

הגמ' רוצה להוכיח דין זה מהא דאיתא ביומא שבן קטין עשה מוכני לכיור כדי שלא יהיו מימיו נפסלים בלינה. וכיון שהרישא ראבר"ש ה"ה הסיפא. דקתני רישא שפר כה"ג היה עומד בין האולם ולמזבח, (ראשו לדרום ופניו למערב, והכהן עומד במזרח ופניו למערב), וראבר"ש הוא הסובר שבין האולם ולמזבח זה נחשב "צפון", ולא רק מקיר מזבח צפוני ועד כותל עזרה צפוני וכנגד כל המזבח, וכשיטת ת"ק, ולרבי אף מקום דריסת רגלי הכהנים וישראל הוי צפון, אבל מן החליפות ולפנים לכו"ע לא הוי צפון, ואין לומר דמתני' כרבי, דא"כ שיעמידוהו במקום דריסת רגלי כהנים וישראל. והגמ' דוחה שמתני' כרבי ועשו כך משום חולשת כה"ג, שהרי גם לראבר"ש אפשר להעמידו מקיר מזבח צפוני עד כותל עזרה צפוני.

קידש ידיו ורגליו לתרומת הדשן א"צ לחזור ולקדש למחר, לאביי דין זה הוא אפי' לרבי, דכיון דלינה דרבנן היא, מקרות הגבר ועד צפרא לא פסלה לינה. ולרבא דין זה הוא רק אליבא דראבר"ש, והסכים עימו ריו"ח רק בתחילת עבודה, אבל בסוף עבודה ס"ל שצריך לחזור ולקדש.

כ. אם יציאה מחייבת לחזור לקדש ידיו ורגליו – אם יצאו רק הידים הרי הם בקדושתם, ואם יצא כל גופו הגמ' מסתפק אם צריך לחזור ולקדש

המקדש בכלי שרת בחוץ או בכלי חול בפנים או שטבל במי מערה ועבד עבודתו פסולה.

כל המיסך את רגליו טעון טבילה, וכל המטיל מים טעון קידוש ידים ורגלים.

אם טומאה מחייבת לחזור ולקדש – אם נטמאו ידיו ורגליו מטבילים וא"צ לקדש, ואם נטמא כל גופו, ילה"ס אם צריך לחזור ולקדש, דאף אם יציאה לא פוסלת י"ל שטומאה פוסלת כיון דגברא לא חזי, והוא מסיח דעתו, כיון שצריך הערב שמש.

המקדש ידיו לפרה לרב חייא בר יוסף מקדש בכלי שרת בפנים, ולריו"ח מקדש בחוץ אפי' בכלי חול ואפי' במקידה של חרס. לפי הצד שיציאה מחייבת לחזור ולקדש, צ"ל דשאני פרה שכל מעשיה בחוץ, ומ"מ מקדש כעין עבודת פנים. ולפי הצד שטומאה מחייבת לחזור ולקדש, אף שכהן השורף את הפרה צריך טבילה, מ"מ כיון שטבול יום אינו פוסל בפרה מהני הקידוש, ומקדש כעין עבודה.

לתשומת לב – תרומות נצרכות, ויתקבלו בברכה.

התרומים 300 ש"ח או ה"ק 25 ש"ח לחודש, יקבלו בעזרת ד' כל חודש 9 עותקים של תמצית מ"ב בדואר, וכן יקבלו (בנקודות המכירה) את כל החוברות שיצאו עד כה. אפשרות להנצחה ע"ג הגליונות. לפרטים – 052-7692282.

ניתן לתרום בעמדות – נדרים פלוס, עבור "תמצית".
או בקהילות דרך בית הכנסת "אהל תורה" ברכפלד.
או ב"נדרים פון" 03-7630543. קופה 1450.

לפרטים והערות נא להתקשר ל- 052-7692282.

בין השעות 14:15 – 13:45, או 19:50 – 19:20.

ניתן לקבל את הגליונות בפקס.

או במייל – A0527692282@gmail.com

ניתן להשיג גליון חודשי על דף היומי או על "קנין חכמה".

ניתן לקבל גליון שבועי על דף היומי ומ"ב וקנין חכמה וכן

הפרשה והתפטרות במייל 9518479@gmail.com